

Μὰς ξεσηκώνει καὶ τὶς ὁμιλίαι τοὺς κάπως στενο-
γραφικά, τόσο φαίνονται ἀληθινές, μάλιστα ἐκεῖ
ποὺ ἕνας ἕνας τοῦ ῥίχνονται, χωρὶς ἀκόμη νὰ τὸν
ξέρουνε μερικοί. Δὲν πειράζει; ζουλέει ὁ καθένας,
ὡς κι ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Μιλεῖ ὅμως ὡ-
ραῖα, γλυκομισοῦπε ὁ Πρόεδρος μὲ τὴν ἐλπίδα πὺς
θὰ τοῦ ἀποδείξουν οἱ ἄλλοι πῶς φανερό πὺς μῆτε
αὐτὸ τὸ χάρισμα δὲν ἔχει καὶ ν' ἀλαφρώσει ὁ ἄν-
θρωπος» (5, 3).

Ὁ νέος ποὺ εἶναι νὰ μιλήσῃ, Ὁρέστης Ἀστε-
ριάδης τὸνομά του (5, 2), εἶναι: «ὥρατος» (6, 1),
«ἀψηλός» (7, μ.), μὲ «τὰ μάτια τοῦ τὰ μεγάλα»
(7, μ.), τὰ «συλλογισμένα» (7, 3), τὰ «δραματικά»
(356, 3, 3). Βγάζει λόγο βαθιόνητο, ποὺ μὲ τοὺς
συνηθισμένους δὲ μαϊάζει. Θέλει «νὰ κονταροχτυ-
πηθῇ μὲ τὴ ζωή» (355, 7, 3). Θέλει νὰ κηρύξῃ
«καινούρια θρησκεία καὶ ἠθική» (8, 1). Κατέβηκε
πρὸς τοὺς νέους ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ «νὰ ξεκινήσουν
ἀδερφωμένοι γιὰ κάποιο ἀψηλότερο ἰδανικό.» (7, μ.).
Καὶ τοὺς μιᾶς τότες «ἀπάνω σὲ μιὰν ἀψηλὴ πέ-
τρα» (356, 2, 1). Ὁ λόγος τοῦ μάλιστα βαστᾷ
κάμποσους Νουμάδες. Πολὺ σωστά, πολὺ φίνα πα-
ρατήρησε καὶ τόνισε ὁ Ψηλορείτης μὰς τὴν ἀπί-
στεπτη πίστη ποὺ ἕνας νέος μπορεῖ νὰ ἔχῃ στὸν ἑαυτό
του, ἔτσι, ἀπλά, χωρὶς νὰ εἶναι κανένας φαφλατάς,
ἔχοντας κίολας καλὴ προαίρεση. Ἀφτὸς ἐδῶ τ'
σκοπεῖ νομίζετε μὲ τὸ λόγο του; τίποτε ἄλλο
παρὰ «νὰ ξεμυστηρευτοῦνε στοχαστικά καὶ ἀπόκοτα
τὰ ἰδανικά τῆς φυλῆς» (355, 3, 3). Ε x c u s e z
d u p e u, ποὺ λένε στὸ Παρίσι, ἀφ' οὗ στὸ Παρίσι
βρεθήκαμε. Καὶ πῆτε μου, δὲν εἶναι ὥρατα, δὲν εἶναι
συγκινητικό, δὲν εἶναι ἀδολής, ἀγαθὴ ψυχῆς κί-
νημα, σ' ἕνα Παρίσι, ὅπου τόσοσ ὁ θέρους, ὅπου
καὶ τόσοσ πολιτισμός, τόσο τὰ μέσα κάθε εἴδους
προκοπῆς καὶ μάθησης, νὰρχεται ἀξαφνα ἕνας νέος,
ἕνας Ρωμιὸς νὰ σηκώνῃ «ἀπέραντη καὶ σύριζή
ἐπανάσταση» (356, 4, 1), μπροστὰ στὸν μπουστο
τοῦ μακαρίτη τοῦ γέρου Κοραῆ;

Ντοκουμέντα πρώτης ἀράδας εἶναι ἀφτὰ ποὺ
μὰς ἔδγαλε στὴ μέση ὁ Ψηλορείτης, γιὰ τὴν μὰς
δείχνει, ὅπως δὲ μὰς τῆδεξε ὡς τὰ τώρα κανένας,
τί ἄθῳα ποὺ φουσκώνει τὰ στῆθια τὰ νεανικά ὁ ἀ-
νοικτιάτικος ἀέρας, τί ἐφκολοκατόρθωτα τοὺς φαί-
νονται ὅλα τοὺς νέους, τί τόλμη χαριτωμένη κι ἀ-
σύνειδη ποὺ σοὺ τὴν ἔχουνε, νὰδράζουνε τὸν κό-
σμο. Ὑποψιάζομαι σὰ νὰ τὸν θαμάξῃ ὁ ἴδιος τὸν
Ορέστη. «Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ὁρέστη ἐλόρθη σὰ

φλόγα, ὀρθονότανε καὶ κήρυσσε [κήρυχνε θὰ τῶλεγα
ἴσως]—ἔτσι θὰ κήρυττε [καὶ δὴ ἀκόμη κήρυχνε] κ' ἡ
πορφυρόστομη φωνὴ κάποιου Προδρόμου μέσα στὴν
ἐρημο τῆς Ἰουδαίας. Ἔτσι κηρύττουνε [κηρύχουνε]
πάντα οἱ φωνὲς τῶν Προδρόμων.» (356, 7, 1).

Κι ἀλήθεια, τί δὲν κηρύχνει ὁ φίλος Ὁρέστης;
Τί καὶ ποῖος τὸν τρομάζει; «Χριστός, Νεύτωνας,
Δαρβίνος καὶ Σπένσερ» (357, 2, 3), κ' οἱ τέσσερεῖς
τοὺς ἕνα σὺ γιὰ τὸ ῥήτορά μὰς τὸν ἄφοβος καὶ τὸν
ἐμπνευσμένο. Μὰς κανονίζει καὶ τὴ δημιουργία τὴν
ἴδια: «ἡ ἔλξη ποὺ τραβᾷ μιὰ καρδιά στὴν ἄλλη,
εἶναι μέρος μόνο, κομμάτι μόνο τῆς παγκόσμιας ἔλ-
ξης ποὺ τραβᾷ τὴ Γῆ στὸν ἥλιο καὶ τὸν ἥλιο στὸν
Ἡρακλῆ.» (357, 4, 1). Τί ὁμορφο! Ἐδῶ μὰς δι-
νεται ἀφορμὴ νὰ διοῦμε, νὰ μάθουμε, νὰ καταλά-
βουμε τί μπορεῖ καὶ τί δὲν μπορεῖ νὰ μὰς καταβάσῃ
μιὰ φαντασία νεανική, τί γλυκὰ θρέφεται μὲ τὰ λό-
για καὶ καταντᾷ νὰ τοὺς δώσῃ μεγάλη σημασία
φιλοσοφική, ἀφ' οὗ ξέρουμε πὺς ἕνας ἥλιος τραβᾷ
τοὺς ἄλλους πλανῆτες, ἐνῶ μιὰ καρδιά νὰ τρα-
βοῦσε τίς ἄλλες, θάπρεπε νάναί βουνό, κούφιο κί-
λας ἀπὸ μέσα, γιὰ νὰ τίς χωρέσῃ.

Βλέπετε ὡστόσο πὺς ἂν καὶ λιγάκι ἀδάσιστα
μερικά ποὺ μὰς λείει, φανερόνουνε ὅμως καὶ τὰ βέ-
βαια ὅρμη γενναία, φανερόνουνε ἀκόμη κάτι ποὺ
λείπει καὶ σὲ πολλοὺς γέρους, τὸ νὰ πετᾷ ὁ νοὺς
ἀψηλά, τὸ νὰ γυρέθῃ θέματα μεγάλα, τὸ νὰ γενι-
κέθῃ. Μὰς παραστήνει τόντις ὁ Ψηλορείτης ἕνα νέο
ἀπὸ τοὺς καλῆτερος, ἀπὸ τοὺς πρὸ προκισμένους,
καὶ στὸν καθένα δοσμένο δὲν εἶναι, πὺς τὸ περηφά-
νεια, πὺς τὸ ματαιόητα, ὅσο θές, νὰ ἔχῃ μέσα τόσο
περηφάνεια, νὰ ἔχῃ ματαιόητα σὲ ἀντικείμενα τόσο
σπουδαία. Γιατί ὁ νέος νομίζει πὺς βρῆκε ἢ πὺς θὰ
βρῇ τὸ ἄδρετο καὶ ἐξακολουθεῖ «Ὁ Νεύτωνας τῶν
ἀστρων βρέθηκε, τῶν καρδιῶν δὲν ἤρθε ἀκόμα. Μὰ
θάρθει...» (357, 4, 1).

Ἀφτὸ ἴσως νὰ εἶναι καὶ τὸ πρὸ πετυχημένο
στὸ δῆγμα τοῦ Ψηλορείτη. Πετυχημένη ψυχολο-
γία δηλαδὴ. Βάζει τὸν Ὁρέστη τοῦ νὰ ξαναπῇ τρεῖς
φορὲς τὴν ἴδια φράση (4, 3 καὶ 5, 2): φανερό πὺς
τοῦ γέμισε τάφτι, κ' ἔτσι μὰς δείχνει ἐνωμένες δυὸ
ἀρετὲς ποὺ μόνο στὴ νιότη σμίγουνε τόσο ἀπαλά:
κάποια μετριοφροσύνη, ἀφ' οὗ δὲ μὰς λείει δὴ πὺς ὁ
Νεύτωνας τῆς καρδιάς θὰ γίνῃ ἀφτὸς, καὶ κάποια
ἐλπίδα μαζὶ, ἀφ' οὗ τὸ νὰ τὸ λῆ τρεῖς φορὲς πὺς θὰ
βρεθῇ ὁ Νεύτωνας, σημαίνει πὺς βρέθηκε πιά καὶ
νάτος.

Ἀπαισιόδοξο τὸ ρομαντικὸ δὲν εἶναι διόλου,
ὅπως τὸ φανταστήκανε μερικοὶ φίλοι τοῦ συγγραφέα
(κ. Νουμά, 359, 2—4): τὸ ἐναντίο, καὶ τοῦτο ἴσια
ἴσια τὸ προτέρημά τους, μυρίζουνε ἀκόμη ἔλα τὰ
πρόσωπα τῆς παραμάννας τοὺς τὸ γάλα, πρῶτος
πρῶτος ὁ ἀγαθὸς Ὁρέστης, ποὺ ἂν καὶ δὲν τὸ βᾶ-
σταξε νὰ προκηρυχθῇ ἔτσι μονομιάς, καινούριος
Νεύτωνας, τουλάχιστο μὲ τὸ θάρρος ἐκεῖνο τῆς χρο-
νῆς ἡλικίας, ποὺ τὸ ταίρι τοῦ δὲν ἔχει, ὀρθὰ κοφτὰ
μὰς λείει τώρα πὺς εἶναι δέφτερος Ῥήγας Φεραῖος,
καὶ μάλιστα Ῥήγας Φεραῖος νέντα σκέττα, χωρὶς
νὰ εἶναι δέφτερος.

— «Εἶμαι ὁ Ῥήγας Φεραῖος μιᾶς μεγάλης
πνευματικῆς ἐπανάστασης! Ὁρμίζετε;» (356, 4,
1). Ἀποτείνεται δηλαδὴ στοὺς νέους ποὺ τὸν περι-
τριγυρίζουνε καὶ τοὺς γυρέει νὰ ὀρκιστοῦνε...

Παρατηρήθηκε συχνὰ πὺς ὁ Ρωμιός, ἔταν κα-
νένας ἄλλος Ῥωμιὸς ἐρητορέει, τὸ θαρρεῖ γιὰ χρέος
τοῦ, ποὺ νὰ πῆς, νὰ γελᾷ καὶ νὰ περγελᾷ.
Ἔρχεται ἀφτὸ ἀπὸ κάποια τοῦ ψυχόρημα, ποὺ
ἴσως νὰ ξιζοῦνε κάποια ξεδιάλυση, ἐπειδὴ μερικά
μαϊάζουνε ἀναμεταξύ τους σὰν ἀντίθετα κι ὁ ἴδιος
δὲν τὸ ὑποψιάζεται ἀπὸ ποῦ νὰ πηγάζουνε. Μὲ τὴν
εἰρωνεία τοῦ κάποιος μὰς φανερόνουνε τὴν καλοσύνη
τοῦ, μὰς φανερόνουνε ὡς καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ πρὸς τὸ
ῥήτορα. Χαίσκε! Σὲ ἄλλους τίπους, βγαίνει ἕνας
στὸ βῆμα καὶ τὸ ἀκρατήριον ξέρε ἀμέσως πὺς
ἔχει κάτι νὰ τοὺς πῇ. Ἀπλά τὸν ἀκούνε, ὅπως καὶ
ὁ ῥήτορας ἀπλά τοὺς τὰ λείει, γιὰ νὰ τοὺς ξεστο-
ρῶσῃ τὴ γνώμη τοῦ ὁ ἄνθρωπος. Στὸ ρωμαϊκό, εἰ
λόγοι, τὰ συλλαλητήρια, οἱ ῥητορικὲς εἶναι ἀκόμη
καινούρια πράματα, ὅχι: καθὼς στὴν Ἑβρώπη ὅπου
παντοῦ, στὴ Βουλὴ καθὼς καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ Βουλὴ,
ἔγινε τὸ ῥητόρημα ὅρος τῆς ζωῆς. Δὲ συνήθισαν
οἱ δικοὶ μὰς ποὺ σ' ἔλα τους εἶναι φρέσκοι φρέσκοι.
Λοιπὸν ὁ Ρωμιὸς ποὺ ἀκούει, φοβάται μήπως ὁ
Ῥωμιὸς ποὺ μιᾶς, δὲν ἔξεραι ἀρκετὰ τὴν τέχνη, μή-
πως βεζιλετῇ, μήπως βεζιλέψῃ τὴ φυλὴ μὰς! τοῦ
ντρέπεται καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό τοῦ καὶ γιὰ τὸ ῥή-
τορα: καλὸ αἶσθημα, ποὺ μαρτυρᾷ καὶ κάποια συμ-
πάθεια: λυπᾶται τὸ ῥήτορα, τὸν πονεῖ. Πολὺ λο-
γικά, γιὰ νὰ δείξῃ πὺς ἡ φυλὴ δὲν κιντύνεψε, γιὰ
νὰ διοῦνε πὺς αὐτὸς νοιώθει ἀπὸ τέτοια, πὺς ἐφκολα
δὲ γελιέται, γελᾷ τὸ φίνο τοῦ τὸ ἀφτάκι περνᾷ γιὰ
κωμικὸ καὶ κείνο ποὺ δὲν εἶναι. Θυμίζεις κι ὁ πό-
θος τοῦ εἶναι νὰ γλυτώσῃ τὸ ῥήτορα ποὺ τὰ λα-
σπώνει, νὰ μπῇ πιά στὸν ἴσιον τὸ δρόμο. Καλοσύνη

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

VIII

Ἔμεινε στὴ μέση τοῦ δρόμου σκατισμένος ὁ Ὁ-
ρέστης. Ἕνα βαθὶ παράπονο ἀεβοκατέβαινε στὴν
ψυχὴ τοῦ, σὰν ἀναφυλλτό. Πόσο ἤθελε νὰ καθίσει
στὴν ἀκρὴ τοῦ πεζοδρομίου καὶ ν' ἀρχίσει ἕνα
κλάμα τόσο δυνατό, ποὺ οἱ ἄνθρωποι ποὺ θὰ συνα-
ζάτανε γύρω τοῦ δὲ θὰ μπερούσανε νὰ κρατῆσουνε
τὰ γέλοια.

Ποῦ νὰ πάει, ποῦ νὰ πάει γιὰ ν' ἀλαφρώσει;
Θυμήθηκε τίς γαλερίες τοῦ Λούβρου μὲ τίς ζω-
γραφίαι καὶ τὰ σπασμένα ἀγάλματα κ' ἔτρεξε.
Ἐκεῖ θ' ἀλάφρωνε. Κι ἂν δὲν ἀλάφρωνε, πάντα τὸ
κορεσάτι τῆς Νόρας εἴτανε ἀνοιχτό, ἔτοιμο νὰ τὸν
δεχτεῖ, σὰ μνημα.

* Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

Ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ Μουσείου, τὴν ὥρα
ποὺ ἔτοιμαζότανε νὰ μπεῖ, ἕνας γνωστός τοῦ περ-
νοῦσε μὲ τὴν οἰκογένειά του — τὴ γυναῖκα τοῦ ποὺ
εἴτανε ἔγκυα, κοιλιά στὸ στόμα, καὶ μὲ τὰ πέντε
τοῦ παιδιὰ. Πήγαινε αὐτὸς μπροστὰ, παχὴς, φρε-
σκοζουριμένος. Φοροῦσε παπούτσια μὲ λάστιχο,
τόσο φαρδὴ, ποὺ λίγο νὰ ζετίναζε τὸ πόδι τοῦ, θὰ
πέφτανε. Κρατοῦσε μιὰ μεγάλη πατριαρχικὴ μαγ-
γούρα καὶ τὴ χτυποῦσε δυνατὰ καὶ ρυθμικά στὸ πε-
ζοδρόμιο καὶ πήγαινε. Εἴτανε γιστὴ σήμερα καὶ
γιὰ νὰ πανηγυρίσουνε τὴ μέρα, πηγαίνανε ὅλοι μαζὶ
στὸ ξενοδοχεῖο νὰ φάνε.

Νὰ φάνε! Τὰ παιδιὰ χαρούμενα κυκλοφοροῦ-
σανε κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μητέρας τους καὶ
φωναζάνε καὶ γελοῦσανε καὶ παλεύανε καὶ δὲν ξέ-
ρανε πὺς νὰ ξεχρῶσουν τὸν ἐνθουσιασμό τους. Ἡ
μάννα, σὰν ἀγελάδα σοβαρὴ καὶ πολυγάλατη, μὲ
μάτια σφηνμένα κ' εὐτυχισμένα, θιόρατη προχωροῦσε
γλείφοντας τὰ χεῖλιά της.

Ὡς εἶδε τὸν Ὁρέστη ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ πέντε
παιδιὰ καὶ τὴν ἔγκυα γυναῖκα, σταμάτησε. Κ' οἱ
ἔξη ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσανε βιαστικοί, σταματή-
σανε κι' αὐτοὶ ἀπότομα κ' ἔπεσε ὁ ἕνας ἀπάνω
στὸν ἄλλο.

— Ὁρέστη! Ὁρέστη! Τί γίνεται, ἀδερφέ! Σὲ
χάσαμε!

— Καλημέρα, κίρε Μιχαήλο. Περίπατο;

— Ὁχι, πάμε νὰ φάμε!

Ὅλα τὰ παιδιὰ χτυπήσανε τὰ χεῖρά τους, ἡ
μητέρα γλυκοκατάπιε τὸ σάλιο ποὺ γεννήθηκε κάτω
ἀπὸ τὴ γλώσσα της κ' εἶπε:

— Πάμε νὰ φάμε!

Ὁ Ὁρέστης δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὴν ἀη-
δεῖα.

— Τί ὥρατα τὰ παιδάκια σας! Νὰ σὰς ζή-
σουν!

Λέγανε τὰ χεῖλιά τοῦ Ὁρέστη, μὲ ἡ ψυχὴ τοῦ
κουτίζοντας αὐτὸν τὸ σωρὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀναπη-
δοῦσε ἀπὸ ἀναγκύλα καὶ νευτική.

(Ὡ! πὺς λερώνουνε, πὺς λερώνουνε τὸ πῶς!
Ἀνείγουνε τρύπες καὶ τίς περικυκλώνουνε μὲ πέτρες
κι ἀσβέστη καὶ μπαίνουνε μέσα καὶ γεννοβολοῦνε.
Τὸ πρῶτ' ἀγκλώνουνται ἀνάθαρτοι, ἀνακαλλιάρηδες
καὶ θολώνουνε τὰ νερά ὅπου πλύνονται. Ἀνείγουνε
τὰ παράθυρα τῆς κάμερας ὅπου κοιμηθήκανε κι ὁ
ἀέρας εἶναι πηχτός καὶ βρώμικος. Βγαίνουν ὅξω καὶ
κουβαλοῦν τὰ κοπέλια τους καὶ χαμογελοῦνε καὶ τὰ
δόντια τους εἶναι μαύρα καὶ σπημμένα καὶ τὰ μά-

καὶ τοῦτο. Δὲ βλέπει. ὅμως πῶς σταματᾷ σὲ μιὰ λέξη, σπάνια σὲ δύο· ἢ μιὰ τοῦ φτάνει. Μήπως ἐστὶ δὲν τυχαίνει κάθε μέρα καὶ σὲ γλωσσικὸν τὸ ζήτημα, ὅπου ὁ περισσύτερος ἀγώνες γίνεται γιὰ μιὰ λέξη, ἐπειδὴ ὁ Ῥωμῆς δὲν ἐμαλλεῖ νὰ γενικέσῃ; Μιὰ λέξη ποῦ δὲν τοῦ ἄρρεσε ἢ ποῦ φαντάστηκε πῶς δὲν κάνει, τοῦ χαλνᾷ ὅλο τὸ λόγο, δὲν τὸν ἀφίνει νὰ προσέξῃ στὴν οὐσίαν. Ἐγὼ νομίζω πῶς τὸ λόγο τοῦ τὸν χαλνᾷ καὶ κάποια γνωστὸ μας φιλότιμο. Γιατί νὰ ῥητορέβῃς ἐσὺ; Γιατί ἐγὼ νὰ μὴ ῥητορέβω; Μὰ μήπως ἐσὺ καὶ γώ, ἀπὸ φιλότιμο δὲ ῥητορέβουμε; Ὁ ῥήτορας τόσο πολὺ δὲ συλλογίζεται: τί ἔχει νὰ πῇ, ὅσο συλλογίζεται τί θὰ πῇ ὁ ἀκροατής του. Πρέπει νὰ φανῇ, πρέπει νὰ φαντάξῃ. Κι ὁ ἀκροατής του πάλι, γιὰ νὰ βγάλῃ τᾶχι του, γελᾷ καὶ περγελᾷ.

(Στάλλο φύλλο τελώνει)

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΓΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΝΩΝ ΤΑ ΛΟΓΙΑ

Δὲν παύουν οἱ μεγάλοι καὶ τρανοὶ νὰ ἐπικρίνουν ἀπ' τὴ μιὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τοῦ κράτους μας, νὰ βρίζουν γενικὰ τὸ ἔθνος μας ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Ἀπ' ἄλλους φιλικὰ καὶ ἀπ' ἄλλους αὐστηρὰ καὶ πικρὰ ὅλο καὶ καταδίκας ἀκούμε.

Ἔτσι ὁ «Ἐσπερινὸς Ταχυδρόμος» τοῦ Μιλάνου ἔγραφε τὴν προάλλες πῶς τὸ ἔργο τοῦ Συνδέσμου ῥίχνει πολλὰ χρόνια πίσω τὴν Ἑλλάδα, πῶς τοῦ λαοῦ ἡ δύναμις δὲ φαίνεται στὴ μέση καὶ φαίνεται δὲν ἐνοίωσε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναμόρφωσιν, πῶς ἡ κοινὴ γνώμη δὲν ἐμύλησε, πῶς ἔπρεπε νὰ γίνουν ἐκλογές, γιὰ νὰ γνωμοδοτήσῃ ὁ λαὸς γιὰ μεταρρυθμίσεις καὶ φόρους καὶ πῶς ἐκεῖνα ποῦ γιναν πνίγοντε τῆς Ἑλλάδος τῆς ἐλευτέρας ζωῆς.

Ὁλος ὁ τύπος τῆς Εὐρώπης λύσσαξε νὰ ἐπιμενῇ πῶς εἶν' ἀντιδυναστικὸν τὸ κίνημα ποῦ ἔγινε καὶ βάλλθηκε νὰ μᾶς μετράῃ τὴς χάρες τοῦ Βασιλεῦς μας καὶ νὰ μᾶς κοπανίξῃ πῶς αὐτὸς μᾶς σώζει ὁλοένα ἀπὸ συφορές, πῶς χάρε' σ' αὐτὸν κρατούμαστε καὶ μεγάλωσε τὸ κράτος μας κατὰ τὸ ἕνα τρίτο κ' ἔχουμε τὴς συμπάνθειας τῶν Εὐρωπαίων καὶ πῶς, ἂν λείψῃ, πάει χάθηκε ἡ Ἑλλάδα καὶ ὁ Ἕλληνας.

Ἄλλες βροσιές μετ' ὁ σακκὶ ἀπὸ παντοῦ.

Τὰ τους εἶναι ἡλίθια καὶ ἀγελαδῆσια, σὰν τὰ μάτια τῆς γυναίκας αὐτῆς ποῦ στέκεται μπροστὰ μου καὶ μοῦ χαμογελᾷ καὶ μιὰ ἀνάσα ἀπὸ στεκούμενα πηχόθολα νερά, βγαίνει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς. Τί ἀνδρεία! Καὶ τώρα θὰ πᾶνε νὰ φᾶνε καὶ μετ' ὁ δάχτυλα καὶ μετ' ὁ χεῖλια τους τὰ λαδωμένα, θὰ πᾶνε ὕστερα νὰ καθίσουνε στὸν ἥλιο, φοιχτὲς κηλίδες—νὰ χωνέψουνε!

Ὡ! ἡ ἀνδρεία, ἡ ἀνδρεία τῆς νοικοκυρίστικης ζωῆς!

— Φεύγε, Ὁρέστη; Τί βιάζεσαι; Ἐλα νὰ φάμε μαζί!

Καὶ μετ' ὁ χερνομὲν ὑπέρτατης θυσίας:

— Σοῦ κάνω τραπέζι!

Ἡ κυρία μετ' ὁ ἀπέραντη κοιλιά, σούφρωσε τὰ χεῖλιά της: Ποῦ μᾶς ἔτυχε πάλι καὶ αὐτὸς νὰ μᾶς βάζει στὰ ἔξοδα! Τραπεζί, μὰ κοστίζει δύο φράγκα.

— Ὅχι, εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ... Βιάζομαι, ἔχω δουλειά.

Ἡ κυρία ἀλάφρωσε, χαμογέλασε γλυκότητα καὶ εἶπε:

— Μὰ ὅχι, σὰς παρκαλοῦμε νὰ φάμε μαζί.

Καὶ πρόσθετος βιαστικὰ, βλέποντας τὸν Ὁρέστη νὰ σωμαίνει:

Καὶ σὺ τέλος τέλος μᾶς καρφώνουνε καὶ τὸ φαρμακερὸ καρφὶ πῶς δὲν εἵμασ' ἄξιοι ναὺτοδιοικητοῦμε καὶ γι' αὐτὸ δὲ θὰ μᾶς δώσουν καὶ τὴν Κρήτη. Κ' ἐπειδὴ φοβοῦνται γιὰ τοῦ Βασιλεῦς τὴν τύχη, μᾶς φοβερίζουν καὶ μετ' ὁ ξένη κατοχή.

Ποιὲς ἀπ' αὐτὲς τὴς κρίσεις καὶ τὴς κατηγορίας καὶ φοβέρας εἶν' ἀπὸ ἐπίσημη πηγὴ καὶ ποιὲς δὲν εἶναι, δὲν τὸ ξέρω. Ξέρω μονάχα πῶς εἶν' ἀμελέτητες καὶ ἄδικες οἱ πειότερες καὶ ὅσες εἶν' ἀληθινὲς δὲν μπορεῖ νὰ βαρύνουν τὸν Ἕλληνα λαὸ ἔτσι ἀξιοματικά καὶ ἀπόλυτα.

Ὁ ἀρθρογράφος τοῦ «Ταχυδρόμου» ποῦ ἀνάφερα δὲ θὰ μελέτησε καὶ τόσο τὰ Ἕλληνικὰ τὰ πράγματα, γιὰ νὰ νομίσῃ πῶς τὴ ῥίχνει τὴν Ἑλλάδα χρόνια πίσω τὸ ἔργο τοῦ Συνδέσμου. Ποιὰ Ἑλλάδα ῥίχνει πίσω; Τὸ ξέρει πῶς ἐμεῖς ὡς τώρα δὲ γνωρίσαμε ἄλλη ἀπ' τὴν Ἑλλάδα τῶν κλεφτοβουλευτῶν καὶ τῶν χουσοκάνδαρων, τῶν Μιστριώτηδων, τῶν ἄχρηστων καὶ γεροκολασμένων γαλονάδων, τῶν οἰκοπεδοφάγων καὶ μοναστηριοφάγων, τῆς κουμπούρας καὶ τῆς κουμπουριάς, Ἑλλάδα δίχως ἔθνη καὶ ἰδανικά, δίχως τιμὴν, δίχως στρατὸ καὶ δύναμις καὶ ἀξιοπρέπεια, δίχως παιδεία προκοπῆς, δίχως δικαιοσύνη καὶ ἀσφάλεια, Ἑλλάδα γεροκομειὸ καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖο. καὶ Ὁλυμπιακοὺς ἀγῶνες καὶ νοσοκομειὸ καὶ τεμπελιανὸ καὶ πείνα καὶ γόδυμνια καὶ φόρους καὶ ἀτιμία καὶ ἀπιστία καὶ ἑλλειψη ἀνθρωπιάς καὶ λυτέρας συνείδησης καὶ χαρακτήρων καὶ ἀρχῶν, Ἑλλάδα Ἀβδηρα, Ἑλλάδα δούλα τοῦ καθενὸς βλαχοδημάρχου καὶ βοσκοκομματάρχη καὶ τοῦ καθενὸς τσολιὰ καὶ κλέφτη, Ἑλλάδα ποῦ τὴ μονιζῶνταν τὰ παιδιὰ της καὶ φεύγανε γιὰ τὴν Ἀμερική;

Τὰ ξέρει ὅλ' αὐτὰ καὶ ξέρει πῶς δὲν ἔφταιξ' ὁ Ἕλληνας λαὸς γενικὰ γιὰ τὴν κατάστασιν αὐτὴ οὐτ' εἶναι ἄξιος μιᾶς τέτοιας τύχης;

Ἄν τούτῃ τὴν Ἑλλάδα ῥίχνει πίσω τὸ ἔργο τοῦ Συνδέσμου, εὐλογημένο νᾶναι τέτοιο ἔργο. Θέμε νὰ τὴν θάψουμε γιὰ πάντα τὴν Ἑλλάδα αὐτὴ, ὅχι μονάχα πίσω νὰ τὴ ῥίξουμε.

Καὶ νοιώθει πέρα πέρα ὁ λαὸς πῶς τὸ μαχαίρι ἔφταξε σὲ κόκκαλο καὶ τοῦ χρειάζεται

ἀνδρόθωρη. Κανένας δὲν ἀντιφρονεῖ ἐξὸν τοῦς φανλοκράτες. Κ' ἡ γνώμη τοῦ ἀγνοοῦ λαοῦ, τοῦ πατριωτικοῦ, ποῦ πόνει καὶ στέναζε καὶ ζήτησε παντοῦ γιὰ σωτηρία, φαίνεται ἀρκετὰ καλὰ σὲν τύπο ἀπὸ χρόνια τώρα. Θέριευστὰ στήθια δῶν μας ἡ ἐπανάστασις καὶ μόνο γύρευε, ποῦ νὰ πιαστῇ. Γι' αὐτὸ καὶ ἀγκάλιασε τὸ στρατιωτικὸν τὸ κίνημα χωρὶς νὰ φοβηθῇ στρατοκρατία. Καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ κίνημα ἐδείχτηκε πολὺ πλατεῖα μετ' ὁ συλλαλητήρια ποῖα εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Πῶς λοιπὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πῶς δὲ φανέρωσε τὴ θέλησιν τοῦ ὅλου λαοῦ; Τὸ μόνο ποῦ μπορεῖ νὰ πῇ εἶναι τὸ πῶς δὲν εἶναι συσσωματωμένος καὶ οργανωμένος ὁ λαὸς, γιὰ νὰ δείξῃ μετ' ὁ θέλησιν μαζί καὶ τὴ γροδιά του καὶ νὰ μὴ δέχεται νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύῃ μιὰ τάξις ὑπερετικὴ τοῦ Κράτους, ὁ στρατός. Ὅχι ὅμως πῶς δὲν ἔδειξε τὴ θέλησιν του.

Κ' οἱ ἐκλογές, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν καὶ ὅλο τὴς ἀναβάλλουμε, καὶ ἂν γίνονταν, δὲ θὰ φανέρωναν τὴ γνώμη τοῦ λαοῦ, ὅπως δὲν τὴ φανέρωναν πενήντα χρόνια τώρα, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε ποτε τοῦ νὰπολάψῃ ὁ λαὸς ἐκεῖνα ποῦ ποθοῦσε. Πάντα γελασμένος, θάβγαζε καὶ τώρα τοῦς ἴδιους τοῦς κατεργαρέους χωρὶς νὰ θέλῃ. Ἀς μὴ ζητήῃ λοιπὸν ὁ ἕνος δημοσιογράφος ἐκλογές καὶ ἂς μὴ λήῃ πῶς καταστρέφεται ἡ λεύτερη ζωὴ τῆς Ἑλλάδας. Ἐξόδησιν δὲν ἔχει ὁ ἀνθρώπος τί εἶδος λευτεριάς ὡς τώρα εἶχαμε καὶ κρίνει θεωρητικὰ, ὅσο ἀπ' τὰ πράγματα, μετρώντας μετ' ὁ μέτρα καὶ τὴς φόρμες τὴς κοινοβουλευτικῆς καὶ συνταγματικῆς.

Ἐνα μονάχα λέει σωστά σὲ ἀρθρο τῆς ἡ ἐφημερίδα τοῦ Μιλάνου: «Οἱ Ἕλληνες, λέει, ἀξιοματικοὶ ἐπῆραν πάνου τους πολὺ μεγάλη εὐθύνη, ποῦ πρέπει νὰ τοὺς τρομάξῃ, ἂν δὲν ἔγιναν τόσο τυφλοὶ, ποῦ νὰ μὴ διακρίνουν ἀπὸ τὴς πολυἀριθμῆς ἀνάγκης ἑνὸς κράτους παρὰ μόνον τὴν ἀνάγκη νὰ καταργηθοῦν μερικὲς ἀψηλὲς θέσεις καὶ ἀποταγθοῦν κάμποσοι ἀνώτεροι ἀξιοματικοί.» Συμφωνοῦμε πῶς πῇ-ραν μεγάλη εὐθύνη καὶ πῶς πρέπει νὰ τοὺς τρομάξῃ, μὰ ὅχι γιὰ νὰ πισωδρομίσουνε, παρὰ γιὰ νὰ ἐπιμενῇ ὡς τὸ τέλος νὰ ἐφαρμοστῇ τὸ πρόγραμμά τους. Καὶ τὸ πρόγραμμα δὲν εἶναι μόνον κατάργησις κ.τ.λ. Εἶναι πολὺ πλατὺ, μόνον ποῦ πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰποχτή-

— Μὰ ὅπως θέτε πάλι. Δὲ σὰς βιάζομαι.

Κ' ἔκμας νόημα τοῦ ἀντρός της: («Ἄς τονε νὰ φύγει! Ἄς τονε!»)

— Ὅπως θές, Ὁρέστη. Ἀρῶ βρέθηκες βιαστικός... Καὶ ποῦ πᾶς;

— Ἐδῶ, σὲ Λουδρό.

— Εἶναι καλὰ; Ἐχει τὸ γούστο του; Ἀλλ' ἔχει πῶς ἔχει περίφημες ζωγραφίες, μετ' ὁ μεγάλες ὠραιότατες κορνίζες; Νὰ πάμε καμιά μέρα, Ἐλέγκω, νὰ τίς δοῦμε. Ὁξοῦνε γούστο.

— Πάμε τὴν Κυριακή, ὅστερ' ἀπὸ τὸ φαί. Νὰ πάμε καὶ τὰ παιδιὰ νὰ περᾶσει ἡ ὥρα τους.

Ὁ Ὁρέστης ἀντρίχιασε.

(Ὡ! δύστυχες γαλερίες τοῦ Λουδρου ποῦ εἶστε ὀρθόνοχτες καὶ ἀνυπεράσπιστες καὶ μπαινοβγαίνουνε τὰ πλήθη, τὰ ἀκάθαρτα! Ὡ! Γαιοκόντα τοῦ Νταβίντσι καὶ Βασίλισσες τοῦ Βελασκέζ, μετ' ὁ κόκκινες κορδέλες σὲ πυκνόσουρα μαλλιά, καὶ ὁ δρᾶματὰ ἀπὸ ἡσκιο καὶ φῶς τοῦ Ρέμπραντ καὶ ἀριστοκρατικὰ, ἀκατάδεχτα χίρια τοῦ Βὲν Ντὺ καὶ γλυκότητα, γλυκότητα χεῖλια τοῦ Μποτικέλλι, πόσο θὰ πονεῖτε καὶ θὰ φρίσσετε, ὅταν περνοῦν καὶ σὰς λερώσουν τὰ μάτια καὶ οἱ ἀνκνῶντες οἱ ἀκέραιες τοῦ ὄχλου!)

— Ὅχι! ὅχι! δὲν ἀξίζει τὸν κόπο, κ. Μιχαήλο. Μὴν πάτε! Μὴν πάτε!

Μιλοῦσε μετ' ὁ ἀγωνία, σὰ νῆθελε νὰ ὑπερασπίσει καὶ νὰ σώσει κάποιον ποῦ σκοτώνουν.

— Μὰ ἐσύ, τότε, γιατί πηγαίνεις;

— Θὰ σπουδάζει ζωγραφικὴ ὁ κ. Ὁρέστης, παρκατήρησε ἡ κυρία μετ' ὁ κοιλιά.

— Ὅχι, κυρία Ἐλέγκω, σπουδάζω φιλοσοφία.

— Φιλοσοφία! Δηλαδή; φώναξε ὁ κ. Μιχαήλος ἀνυγόντας τὰ μάτια του.

— Γιὰ τ' ἄσπρα, γιὰ τίς ψυχές, γιὰ τὰ μάγια. Καημένε, δὲν ξέρεις; παρκατήρησε πάλι ἡ κυρία στρέφοντας τὴν κοιλιά της ἀπὸτομα καὶ ἀπειλητικὰ σὲν ἀμαθέστατο σύζυγο.

Αὐτὸς κούνησε τὸ κεφάλι μετ' ὁ ὄχτο:

— Καημένε Ὁρέστη... Αὐτὰ δὲ βιάζομαι ψωμί. Ἀκουσε, ἐγὼ ξέρεις σ' ἄγκωπὸ σὰν παιδί μου καὶ θὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλὴ: Νὰ γενεῖς μηχανικός. Μὰ ξέρεις τί λεφτὰ θὰ βγάξεις; Καὶ τρακόσα καὶ τρακόσα πενήντα φράγκα, μπορεῖ καὶ τετρακόσα νὰ σοῦ γεμίζει ὁ μήνας. Καὶ θάχεις κ' ὑπόληψη. Ὅχι φιλοσοφία! Χαχαχά! Καημένε Ὁρέστη! Καημένε Ὁρέστη!... Καὶ τοῦ χτύπησε φιλικὰ τὸν ὦμο, σκώντας σὲ γέλοιο. Κ' ἔφυγε χαρούμενος κατα-

σου με στρατό και δύναμη, για να μās λογαριαζούνε. Αυτό ζητάμε δλοι μας.

Αφίνω την Ιταλική εφημερίδα κ' έχουμαι σ' άλλα που άναφερα. Σε όλες τις βροσιές π' άκούμε δεν μπορούμε βέβαια και ναπαντάμε. Ας τις μασάνε, άφου τόση γλύκα νοιώθουνε. Μα τούτη πάλι ή επιμονή τους να χαρακτηρίζουνε αντιδυναστικό το κίνημα, πώς να εξηγηθί; Του κάκου τους τηλεγραφούμε και τους γράφουμε, τους γράφουνε και οι δικοί τους ανταποκριτές πώς τέτιο πράμα δε συμβαίνει. Τα ίδια και τα ίδια κοπανούν αυτοί. Φαίνεται την ψυχολογία την εξώρισαν στη Σιβηρία και δεν μπορούν να βρούν της επανάστασης τα αίτια, τα ίδια αίτια, δπου γι' αυτά μās βρίζανε κι ως τώρα. Ίσως κιόλας την επιμονή αυτή να θρέφουνε και μερικοί δικοί μας παλιανθρώποι, όπως έλεγε προχτές ο Αθηναϊκος ο «Χρόνος». Θάμα όμως που τη βρίσκουν την αντιδυναστικότητα, ενώ ακόμη τις προάλλες σούρθηκαν ως το παλάτι εκατό χιλιάδες άνθρωποι, για να ζητήσουνε του Βασιλιά τη σύμπραξη για την άνδρθωση.

Ας μη μās αναφέρουνε τις χάρες του και τις υπερεσίες του στο Κράτος, γιατί δεν τις ξεχνούμε και δεν είμαστε άχαριστοι. Όμως, χωρίς κανείς μας να θέλη να πειράξη το Βασιλιά, δεν το δεχόμαστε νακούμε, πώς, αν λείψη ένας άνθρωπος, χάνεται ή Ελλάδα. Μη χειρότερα.

Καλός ο Βασιλιάς, μα μήπως θέλανε κ' ή μούχλα μας, ή μούχλα του Κράτους, να μās μυρίζει μόσκος για το βασιλικό χατίρι; Και δεν το νοιώθουνε οι καλοδελιτάδες μας πώς επιμένοντας να χρωματίζουνε αντιδυναστική την επανάσταση, ή μοναχή εκδούλευση που κάνουνε στο Βασιλιά μας είναι να τονε παρασταίνουνε οχτρο της έθνικής μας αναμόρφωσης και της σοβαρής του κράτους στρατιωτικής ετοιμασίας, άφου αυτά ζητά ή επανάσταση;

Μας φοβερίζουν και στο τέλος οι καλοί μας φίλοι και προστάτες και με κατοχή, για να υπερασπίσουνε το Βασιλιά. Αν είναι μισητός ο Βασιλιάς, θα τονε κάνουνε αγαπητό, αν μās τον επιβάλλουν τα κανόνια τους; Αν είν' αληθινή ή είδηση, να που δεν είμαστε και νοικοκύρηδες στο σπίτι μας. Ψεύτικη ή ανεξαρτησία μας, άφου ή Ελλάδα δεν είν' άλλο

παρά ένα βασιλικό τοιφλίκι. Μα τότες άς την κάνουν και την κατοχή, για να μη γελιόμαστε τουλάχιστο νομίζοντας πώς είμαστε ανεξάρτητοι. Ας έρθουν να μās διοικήσουνε αυτοί, άφου κιόλας μās λένε πώς δεν είμαστε άξιοι ναυτοδιοικηθούμε. Μονάχα θάδελα σε τέτια μιá περίπτωση να μη βρεθί ή Έλληνας υπάλληλος να μείη στην υπερεσία.

Αδικες κρίσεις, βροσιές, άναντρες φοβέρες. Τέτια τα λόγια των τρανών, των προστάτων μας! Δεν είμαστε άξιοι ναυτοδιοικηθούμε, λένε, λοιπόν να την ξεχάσουμε την Κρήτη. Δεν το άρνιόμαστε πώς δείξαμε άνικανότητα ναυτοδιοικηθούμε όπως έπρεπε και πώς πολιτευτήκαμε στραβά κι άνάποδα. Μα άραγες δεν έχουν συντελέσει στην άνικανότη μας καθώς και σ' όλα τα φταιξιμάτα μας κ' οι τρανοί προστάτες μας; Κι αυτούς τους θέλει ένοχους ή κοινωνική άλληλεγγύη. Μιá ράτσα Σαυλώκηδων δημιούργησαν εν' άναιμικό βασίλειο, που χωρίς νύχη δύναμη και πόρους είχε τη βαρεία υποχρέωση να λευτερώση πολλαπλάσιους του υπόδουλους όμόφυλους. Το κρατίδιο αυτό άμέσως κιόλας τόκαμαν οι δήμιοι προστάτες του παλαίστρα των αντιζηλιών τους, κ' οι αντιζηλίες τους αυτές δλο στο κεφάλι μας ξεσπούσανε. Ποιές δε συμφωνήσανε να βρούνε άρκετο το αίμα πουύχυνε ή Κρήτη, για να τη λευτερώσουν. Λίγο αίμα όμως στο Βατάκ έστάθηκε άρκετο για να λευτερωθί άμέσως κοιζάμ Βουργαρία και Ρουμेलία. Δεν τις φθονούμε, κείνουμε μόνο τους προστάτες μας, όπως μās κείνουν κείνοι για άνάξιους ναυτοδιοικηθούμε. Στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο ή Ρωσία μās προσκάλεσε να συμμαχήσουμε, ή Αγγλία μās έπεισε να ήσυχάσουμε. Και οι προστάτες μας αυτοί και προστάτες της λευτεριάς!, του πολιτισμού!, του χριστιανισμού!, δεν πάσανε ναύχουν χαϊδεμένα τους παιδιά τους γείτονες φονιάδες κ' έτσι στα πράματα γινόντουσαν προστάτες των σφαγών των Αρμενιδων και τόσων άλλων, για να πλουτίζουνε άπ' τους φονιάδες, όπως είναι και προστάτες της καταστροφής των Κογκανών, για να πλουτίξη ο Δεοπόλδος. Δουτών έμεις στην άνικανότη μας κοντά και στη στραβάδα των κυβερνητώνε μας έχοντας και δλ' αυτά, βέβαια δεν μπορούσαμε ναυτοδιοικηθούμε. Και είμασταν και θα-

μαστε, όπως μās λένε, πολιτικολόγοιων καφνείων άκόμη ποιός ξέρει για πόσοι καιρό, γιατί φυσικά γίνεται άργόσχολος και καιροσκοπός κείνος που δεν έχει, όπως δεν μπορούμε να την έχουμε, τη χρειασούμενη ψυχική γαλήνη, για να δουλέψη ταχτικά, χωρίς περισπασμό.

Μ' άραγες και οι Μπόες τέτιοι νάτανε όπως έμεις, και πήγαν να τους διοικήσουνε φιλόανθρωποι Έγγλέζοι, γιατί δεν το μπορούσαν μοναχοί τους;

Ας μην περιμένουμε καλό άπό προστάτες τέτοιους. Άλλοι 'ς τον που δεν έχει νύχια να ξυστή και περιμένει άπ' άλλους! λέει ή παροιμία και άποδείχτηκε ως τώρα ή αλήθεια της στα έθνικά μας πράματα. Ας κάνουνε μονάχοι τη δουλιά μας, όσο μπορούμε. Του λύκον ο σβέρος είναι, λέει, χοντρος, γιατί κάνει άτός τον τη δουλιά του και δεν περιμένει να του τηρή κανονε. Φίλους αν θέμε και συμμαχους, θα βρούμε σε κεινούς που άγωνίζονται παρόμοιο με μās άγώνα, Αρβανίτες και Αρμενίδες, Αζάπηδες και Κούρδους και Σέρβους και Βουργάρους. Ας λείφουνε οι πρόληφες κ' οι παρεξηγήσεις μ' αυτούς κι άς βρούμε τρόπο συνεννόησης. Αν θέλουν, έννοείται, κι αν νοιώθουνε κ' εκείνοι την άνάγκη να συμπράξουνε. Τους μεγάλους και τρανούς καλό 'ναι για τις υποθέσεις μας να τους φωτίζουμε και να τους έχουμε φίλους. Τι να γίνη! Μικρούς μās έπλασε ή μοίρα και πρέπει να περιποιούμαστε και να ζητάμε τη φιλία των μεγάλων. Μα όταν θεληματικά στραβώνουνται κ' επίτηδες δια μās τα βρίσκουνε άνάποδα κ' επίζητούνε την ταπείνωσή μας, άς τους στέλνουμε άπό κεί πουόρχονται.

26.10.909.

ΑΥΔΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΤΜΑ ΔΡ. 2

ΚΑΙ ΔΡ. 2 1)2 ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

χτυπώντας τη μαγγούρα του και κυτάζοντας θρικτυτικά τη γυναίκα του.

— Καλά δεν τα κταφέρα, γυναίκα; "Ε;

Κι ο Όρεστής τη μέρα εκείνη δεν άνοιξε πιά το στόμα του κι όταν το βράδι τον είδε ή Χρυσούλα, τρώμαξε κ' ένα κρύο προκίστημα θανάτου πάγωσε το κορμί της.

(—Θέ μου! Πότε να πεθάνω! Πότε να πεθάνω! Άργώ!)

IX

Έτσι, σαν κατρακύλισμα ή τραγωδία του νου του Όρεστή. Πιο σιγαλινό, σά ράγισμα, το δραματάκι της καρδιάς της Χρυσούλας. Πηγαίνονταν μέσα στο σπίτι ήσυχη, ήσυχη ή Χρυσούλα και δεν κάνανε καθόλου θόρυβο τα βήματά της, πότε έσκυφε και κεντούσε, πότε καθότανε μπροστά στο πιάνο κ' έγαρνε κι άκουε την καρδιά της, πότε πάλι άκουμπισμένη στα τζάμια κύταζε το δρόμο, τους ανθρώπους, τ' ήμάδια και δεν έβλεπε τί-

ποτα, τίποτα...

Έλιωνε. Από τις άγρύπνιες, άπό τον πόνο, άπό την άγάπη. Έλιωνε το κορμάκι της, σά λαμπάδα δλόρηθ, άναμμένη μπροστά στον Όρεστή. Κ' ή ψυχή της άρχιζε να παίρνει την έπιθανάτια όμορφή μιās δύσης, βροιά άρρωστης. Υποταχτικά, καλή, φοβητσάρα, ό,τι άγγιζε του έδινε τ' άχρυσό θάμνη της καλσύνης και της γλυκαπαντοχής. Έτσι κ' ή δύση ό,τι άγγιζει, και το πιο πρόστυχο γυαλί, το άγιάζει και το φωτοστεφανώνει μαλακώνει τις κακοβολιές των βουνών, ρήχνει χερσοβολιές, χερσοβολιές, αλύπητα τους μενεξέδες και γιοφυρώνει τα φαράγγια και τους γκρεμούς, φράζει με χρυσάφι το στόμα των άσκημων σπηλιών να μη φωιάζουνε, κι άγάλια άγάλια μās συνηθίζει να μη φοβόμαστε τη νύχτα τη φριχτή που έρχεται, που ήρθε.

Ο Όρεστής δεν άνοιγε τίποτα. Ξεκουφάμενος άπό το κατρακύλισμα που έκανε ο νους του δεν άκουε το σιγαλό δίπλα του ράγισμα της καρδιάς. Περνούσανε μέρες και μέρες και δεν ξεστομίζανε λέξη. Κάποτε μόνο ο έρχομός στο σπίτι τους του Γοργία, έμπαζε μέσα πότε ένα κόκκινο αντιφέγγισμα μιās τρέλας σφήης, πότε μιá γαλάζια καμπύλη

ένος έλληνικού βουνού. Κάθε τόσο που το προγνόπληχτο γεροντάκι έβρισκε κάτι κινούργιο μέσα στο Σοφοκλή του, έρχότανε σά μεθησμένο, σά σαπτισμένο και τόστανε μπροστά του, ντυμένο με τα φανταχτερά πορφυροχειλάτα λόγια των μονομανών και των άσκητάδων.

Κάθε που γύριζε άπό το Πανεπιστήμιο τώρα ο Όρεστής, έίτανε και πιο νευρικός κι άπότομος. Με μιá σκυθρωπότατη άπελπισία έσκυρτε άπάνω στο χερόγραφο της «Καινης Διαθήκης» του και το ξεφύλλιζε, προσπαθούσε να γράψει, μα δεν μπορούσε, με άγωνία μόνο περίμενε πότε να χτυπήσουνε με σάνυχτα για να πάει στης Νόρας. Χωρίς χαρά, χωρίς φως, χωρίς προφητορία.

Όσο περισσότερα θέριασε μέσα του ή άμφιβολία για το έργο του, τόσο περισσότερα ρηχνότανε στη Νόρα για να ξεχάσει και τόσο περισσότερα δε μπορούσε να λογιάζει δίπλα του, ήσυχη κι άμίλητη, τη δύστυχη Χρυσούλα. Έίτανε σά να τον παραμόνευε, έίτανε σά ναχε σαρκωθεί μιá τύψη του και στεκότανε εκεί μπροστά του, άσχευτη, όπως είναι όλα τα φριχτά. Νέκλαιε τουλάχιστο, να φώναζε! Μα έίτανε σιγαλινή και συλλογισμένη κι αυτή της ή ταπεινότη και τα μέτρια τα σοβά κ' υπάκουα,

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ*

Ἄν ἦταν τόσο εὐκόλο νὰ πει κανένας μ' ἓνα λόγο ἓνα ἔργο ὡραίο ἢ ἀσχημο καὶ ἢ νὰ τὸ θαυμάσει ἢ τὸ καταδικάσει, ἂν δὲν ὑπάρχει μέσος ὁρος ὅπου νάχει νὰ πει κάτι περισσότερο μιὰ κριτική προσπάθεια, θὰ βρῖσκονταν στὸ δίλημμα νὰ δώσω τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλο χαρακτηρισμὸ στὸ νέο δράμα τοῦ κ. Σπύρου Μελά «Τὸ κόκκινο πουκάμισο». Γιατί ὅσο κι ἂν ὁ συγγραφέας τοῦ δὲν μπορεῖ νὰ κυριarchήσει ἀκόμα καὶ νὰ ἐκμεταλλεῖται ὅσο χρειάζονταν δραματικὰ τὸ θέμα του, ὅσο κι ἂν δὲν καταφέρνει νὰ ζωντανέψει μπρὸς μας τέλεια τὴ σύλληψή του, ὅμως ὅταν θελήσει νὰ ντυθῇ κανένας τὸ ἔργο του ὅπως ἀπὸ κάθε διαφορετικὴ ἀντίληψη τῆς τέχνης, δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀρνηθεῖ ὁλύτελα ποιητικὴ ἀξία καὶ περισσότερο νὰ μὴν ἀναγνωρίσει στὸ συγγραφέα δραματικὸ ταλέντο. Ἡ πρόδο ἀπ' τὸ πρῶτο ἔργο του σὲ τοῦτο εἶναι σημαντική. Ἐδῶ πατάει σὲ πραγματικὸ ἔδαφος, γυρᾷ τις δραματικές συγκρούσεις ἐκεῖ πού βρῖσκονται τόντες στὴ ζωὴ, στὰ συναισθήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ στὶς ἀναμεταξύ τους σχέσεις. Ἡ τέχνη τοῦ δὲν ἔχει φτάσει βέβαια ὡς στὸ νὰ τὰ πλάθει καθαρότερα, οὔτε ὡς τὸ νὰ φέρει νὰ ξεδιπλωθῶν φυσικότερα τὰ περιστατικά, μὰ βλέπει κανένας τὸν ποιητὴ πού μυρρίζεται τὸ δραματικὸ καὶ σὲ μερικὲς στιγμές, ὅσο κι ἂν τὸ σκεπάζει καὶ τὸ θολώνει μὲ τὴ ρομαντικὴ του διάθεση, καταφέρνει ὥστόσο νὰ μᾶς κάμει ὅχι βέβαια νὰ αἰστανθοῦμε μιὰ ἀμνηστική συγκίνηση, μὰ μιὰ ἐμμεση, ἂν μπορῶ νὰ τὴν πῶ ἔτσι, πλάθοντας μόνον μας τὴ δραματικὴ ἀλήθεια, πού ξεφύγε τὸν ποιητὴ.

Ὁ ἥρωας τοῦ Σταύρου, μαγεμένος ἀξάφνα ἀπὸ τὴν Τριανταφυλλιά, ἔχει παρατήρει τὴν πρώτη ἀρεθωνιαστική του καὶ παντρεύτηκε μὲ τούτη. Ἡ πρώτη ἀρεθωνιαστική του πέθανε ἀπ' τὴ θλίψη τῆς κ' ἢ μάλλον τῆς γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ βγάξει στὸ φόρο πῶς ἡ Τριανταφυλλιά ἀπατάει τὸ Σταύρο. Ὁ Σταύρος πᾶει καὶ σκοτώνει τὸν ἀγαπητικὸ τῆς γυναίκος του καὶ γυρᾷ στὸ σπίτι του καὶ πεθαίνει ἀπ' τὴν πληγὴ πού πήρε στὸν καυγὰ μ' ἐκεῖνον, μὲ σκληρό νου ἀπ' τὸ χαμὸ τῆς ἐρωτικῆς εὐτυχίας καὶ μὲ βᾶρος στὴ συνείδηση γιὰ τὴ θανάτωσιν τὴν πρώτη ἀρεθωνιαστική του.

*) Κοίταξε τὸ περασμένο φύλλο.

Ἡ δραματικὴ αὐτὴ σύλληψη μποροῦσε νὰ γεννησε πολλές δραματικές στιγμές. Μὰ ἡ ρομαντικὴ αἰσθητικὴ τοῦ συγγραφέα δὲν μπορεῖ νὰ τίς συλλάβει ἢ καταφέρει νὰ στομώσει τὴν πλέρια ἐνέργειά τους, ὅπου κάποτε τίς συλλαβαίνει. Πρῶτο πρῶτο— γιὰ νὰ φέρω ἓνα παράδειγμα— τὸ φανέρωμα τῆς ἀπάτης τῆς Τριανταφυλλιάς στὸ Σταύρο γίνεται μὲ τὸν πῶς ζητημένο τρόπο. Χρειάζονται τόσες υπερβολές, τόσες παροιμίες καὶ παραβολές, τόσες ἐκφράσεις παραφορτωμένες αἰσθηματικά. Ποιὸς θάταν ὁ φυσικός, τὸ μάθημα τὸ δίνουν οἱ «Πετροχάρηδες». Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δὲ θάμενε βέβαια τόσος τόπος γιὰ τὰ ποιητικὰ ταχυδαχτυλογράμματα, γιὰ τίς μεταφορὰς καὶ ἀτέλειωτα παραμύθια. Μὰ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θάταν μόνον δράμα μὲ φυσικότητα, μὲ κίνηση, μὲ δράση. Ἡ ρομαντικὴ αἰσθητικὴ τὰ λέει αὐτὰ πεζότητες. Μὲ κάποιο δίκιο, ὅπου ὁ αὐστηρὸς πραγματισμὸς ξεπέφτει μὲ τὸ δόγμα καὶ τὴν ποιητικὴ ἀδυναμία στὴν ξερότητα καὶ στὸ χυδαίο. Μὰ καὶ τὸ ἀκράτητο φούσκωμα τοῦ λόγου, ἡ κατάχρηση τῆς μεταφορᾶς, τοῦ πάθους, τῆς υπερβολῆς στὴν ἐκφραση καταντάει στὸ ἴδιο τεχνικὸ ἀποτέλεσμα. Καὶ ἡ εἰκονικὴ φράση τοῦ κ. Μελά μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι πάντα ἀστοχία, καθὼς ὅχι πάντα ἀτυχή κ' ἡ ζήτηση τοῦ λαϊκοῦ χιούμορ. Μὰ ὅταν αὐτὰ τραδιούνται στὸ ἀτελεύτητο! Ἡ ἐμβρόντητη κριτικὴ ἂς μὴ μοῦ θυμίσει ἐδῶ τὸ Σαίξπηρ. Τὸ υπερβολικὸ καὶ ζητημένο τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἔχει τὴν αἰτία του στὸν τρόπο πού μιλοῦσε ἡ κοινωνία τῆς ἐποχῆς του. Δὲν εἶναι ξεχωριστὸ χαρακτηριστικὸ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Σαίξπηρ, εἶναι ὅλων τῶν δραματικῶν τοῦ καιροῦ του. Ἄν σ' ἐκεῖνον ἀνεδαίνει συχνὰ σὲ ποιητικὴ ὁμορφιά, λόγος ἡ ἀνώτερη ποιητικὴ του δύναμη καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς ὁ ποιητικὸς αὐτὸς στόμφος δὲν εἶναι ἐκεῖνο πού τοῦ δίνει τὴν αἰώνια ποιητικὴ ἀξία. Τὴ φυσικότητα καὶ ἀλήθειαν καὶ ζωντάνια, τί ρεαλισμὸς στὴν παράσταση τῶν ἀνθρώπων, στὴν ἀνατομία τῆς ψυχῆς κάτω ἀπ' τίς υπερβολές, κάτω ἀπ' τίς ἀτέλειες πού τοῦ φόρτωσαν οἱ συνθήκες τοῦ καιροῦ του. Ἐκεῖνα μᾶς συναπαίρουσιν, ἐκεῖνα θαυμάζομε κ' ἐκεῖνα μόνον μποροῦν νὰ διδάξουν ἓνα σύγχρονο δραματικὸ. Ἡ δραματικὴ ἐκφραση σήμερα δὲν μπορεῖ νάβῃ ἀλλή ἀπὸ κείνη πού ἀντιστοιχεῖ στὴ σημερινὴ ζωὴ, στὶς συνθήκες καὶ στὶς συνήθειες τῆς. Τὸ σύγχρονο δράμα ζητάει τὴ φυσικότητα καὶ ὁ τραγὸς ἐπαναστάτης τοῦ βορρᾶ ἐκτέλεσε τὴ διαθήκη μόνον τοῦ καιροῦ του. Κάθε ἄλλη

προσπάθεια εἶναι πισωδρομικὸ φαινόμενο καὶ φανερώνει μόνον τὴν ἀδυναμία ἐνὸς τεχνίτη νὰ νικήσῃ τὸν καιρὸ του, νὰ γνωρίσῃ τὴν πραγματικότητά καὶ νὰ τὴν ἐκφράσῃ. Κι ὁ συγγραφέας τοῦ «Κόκκινου πουκάμισου», γυρᾷ τὸν ὑπερβολικὸν, κυνηγώντας τὸ ζητημένο καὶ παραφορτωμένο, δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ δώσει τὸ δραματικὸν ζετύλιγμά του. Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι στὸ φόρτωμα ἀλλὰ στὴν ἀρμονία, ἡ τέχνη δὲν εἶναι στυγερὸν παράσυρμα ἀλλὰ στὸ συγκράτημα ὅσο μπορεῖ περισσότερο στὰ σύνορα τῆς φυσικότητας καὶ τῆς ἀλήθειας. Ὁ κ. Σπύρος Μελάς κυνηγᾷ μὲ προτίμησιν τὸ σύμβολο. Ἡ Τριανταφυλλιά σέρνεται στὴν ἀγάπῃ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπὸ τὸ κόκκινο πουκάμισό του, ὁ Σταύρος πηγαίνοντας νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἀχιλλέα τῆς λέει πῶς πάει νὰ βᾷ— φει κόκκινο καὶ τὸ δικό του γιὰ νὰ τῆς ἀρέσει. Δὲ λέω πῶς τοῦτες εἶναι καθυστερᾶς ἀσχημὲς εἰκονικὲς ἐκφράσεις, μὰ μοῦ φαίνεται νὰ βροντοῦν πιότερον σὰ θεατρικὰ πυροτεχνήματα, νὰ μὴ μποροῦν νὰ γυρᾷ τὴν ψυχὴ ὅπως ἡ γνήσια φυσικότητα κ' ἡ γόνιμη ἀλήθεια. Μόνον ἓνα γύρισμα τῆς τέχνης τοῦ σ' αὐτὲς θὰ τὸν ἐπείθε στὸ τέλος καὶ τὸν ἴδιο πῶς ὁ ὑπερ-λυσισμὸς τοῦ καὶ τὰ παραμύθια χαλαρώνουν μονάχα τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρον, πῶς τὰ στεφάνια πού φορεῖ τῆς Τριανταφυλλιάς καὶ οἱ καμπάνες τοῦ θρόνου, πού κάνει νὰ χτυπᾶν, δὲν προκαλοῦν ἄλλο ἀπὸ νόθευ, μελοδραματικὲς συγκινήσεις. Κ' ἓνα τέτιο γύρισμα τῆς τέχνης τοῦ θὰ τὸν ἔκανε ἀναμφίβολα ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀξιότερους βοηθοὺς τῆς δραματικῆς προόδου μας.

Ἡ «Ἀγία-Βαρβάρα», τὸ τετράπραχτο δράμα τοῦ κ. Σ. Σκίπη, ἔχει ἔλα τὰ ἐλαττώματα τῆς ἑμίας τεχνικῆς ἀντίληψης, θυμίζει μάλιστα κάπου καὶ τὸ «Τὸ τοῦ Ἰσκιου», ὅπως νάχει καὶ τὰ δραματικὰ προσόντα τοῦ συγγραφέα του. Δροσερὴ πνοὴ δὲ σαλεύει πούθενά σὲ ἐλάκηρη τὴ φλυαρία, ἀπὸ κίνηση καὶ δράση οὔτε ἰδέα. Ἀπανωτὲς κοινοτοπίες, στοιχειώδεις μυστικοκαληγορίες, ἀφύσικος, ἀχαρὸς, κουραστικὸς διάλογος, ξωθιολογήματα, παραμύθια. Μιὰ δυὸ στροφὲς ἀπ' τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀργαλιῶ στὴν ἀρχὴ τῆς Β' πράξεως ἔχουν κάποια χάρις καὶ ὁ λόγος τῆς Ντουντοῦς, ὅπου περδεύεται ἡ Κυρὰ Διάστρενα, εἶναι ἡ μόνη πραγματικὴ στιγμή· μὰ καὶ αὐτὴ φτάνει στὸ χυδαίο γιὰ τὴν ἐρηχτεί ζητεμένα. Ἄν ὁ κ. Σκίπης ἤθελε νὰ καταπιαστεῖ ἀνθρωπινὰ τὸ θέμα

πού τάνιωθε κάποτε ἀπάνω του νὰ στηλώνουνται καὶ νὰ τοῦ παραπονιῶνται, τότε ξεγριῶνε ἀκόμα πῶς πολὺ. Δὲ μποροῦσε νὰ ξεσπάει νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ τῆς πει κατὰμουτρα :

— Ἔτσι θέλω ! Τί σὲ μέλει ! Θὰ κόψω κομμάτια τὴν ψυχὴ μου καὶ θὰ τὴ ρήξω ὅλη, ὅλα καμιάτω τὰ βιβλία καὶ στὸ κρεβάτι τῆς γυναίκας ἐκείνης, γιὰ τὴν τὸ θέλω ! Τί εἶσαι σὺ καὶ πῶς τολμᾷς νὰ ἐπεμβαίνεις σ' τὴ ζωὴ μου ; Σ' ἔχω κοντά μου ἀπὸ οἶχτο, σὺ δίνω τὴν ἀγάπῃ μου ἐλεημοσύνη νὰ μὴν πεθάνεις ἀπὸ τὴν πείνα, στριγμάξου σὲ μιὰ γωνιά καὶ σάπα !

Καὶ θὰ τὴν ἀρπαξὲ ἀπὸ τὰ μαλλιά ἴσως ν' ἀρχίσῃ τὰ κλάματα, νὰ σπῇ ἐπιτέλους τὴν ἀδυστάχη σιωπὴ, πού καθόταν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καὶ τοὺς πλάκωνε σὰν ὀρεφτὴ χαμηλὴ, πνιχτικὰ, ὀλόμυρη.

Εἴτανε τόσο καλὴ, εἴτανε τόσο καλὴ πού ὁ Ὁρέστης πού ἀρχίζει τῶρα ἀπελιπυμένος νὰ νοιώθῃ τὸ οἰκοδόμημα ὅλο τῆς ζωῆς του νὰ σαλεύει καὶ νὰ πέφτει, δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ὑποφέρει πιά.

Σήμερα τ' ἀπόγεμα ἡ Χρυσούλα καθόταν ἐπὶ τὸ παράθυρο καὶ τὸ κεφάλι τῆς εἴτανε σκυμένο καὶ μὲ ἀργοκίνητο, ἀρκαρμένο χέρι ξεφύλλιζε ἓνα βιβλίο.

Μέσα στὴν κορνίζα τοῦ παραθύρου ζωγραφίζονταν σπῆτικα καὶ μπαλκόνια καὶ δέντρα καὶ στὸ βάθος, ἀποπάνω τους, ὕψωνόντανε σοβαρὶ καὶ ἀμίλητοι οἱ Πύργοι τῆς Notre Dame, μὲ τοὺς χιλιάδες πέτρινους ἀγίους, πού ἀνεδοκατεβαίνον ἀτάλευτοι, μὲ τὰ γοτθικά παραθύρα τὰ χιλιόχρωμα πού τόσο μοιάζουνε ὅταν τοὺς δίδει ὁ ἥλιος μὲ τὰ ξεφουρντωμένα ρόδα τὰ πολυφύλλα καὶ στρογγυλά. Τὸ κεφάλι τῆς Χρυσούλας φωτίζονταν ἀχνά, σκιασμένο ὡς εἴτανε ἀπὸ τίς κουρτίνες τοῦ παραθύρου. Μιὰ βελουδένια κορδέλιτσα μαύρη ἀγκάλιαζε πιπιλιστὰ τὸν ἀδυνατισμένο λαιμὸ τῆς καὶ τὰ μαλλιά τῆς τὰ εἶχε χτενίσῃ ἀλλὰ Κλεώ καὶ σκεπάζανε τ' αὐτιά της καὶ μόνον δυὸ διαμάντια πού φοροῦσε σκουληρήκια στραφταλίζανε πράσινα κόκκινα, χαρούμενα καὶ χορευτὰ καὶ κυτᾶνε κάτω ἀπὸ τὴν κορακάτη μαυρίλα τῶν μαλλίων.

Ἕνας ἀπλὸς φωσφορισμὸς καλοσύνης καὶ ἀμύλησας φωτερότητας τὰ μάτια τῆς, τὰ μεγαλωμένα ἀπὸ τὴ γλωμάδα καὶ τὴν ἀδυναμία. Κάποτε τὰ σήκωνε σιγὰ καὶ φοβισμένη καὶ κύταζε ἀπὸ τὰ πλάγια—μοιάζανε τότε μὲ μεγάλους βελουδένους πανσέδες πού ἀποκοιμούνται ἀπὸ τὰ παραθύρα τῶν ἡρεμῶν σπιτιῶν, ἀπάνω στὴν ἀκάθαρτη ὀχλαλότη

τῶν δρόμων. Καὶ χαμήλωνε πάλι εὐτὺς τὰ μάτια καὶ τ' ἀπόσερνε ἀπάνω στὸ βιβλίο, πού κουρασμένα φυλλομετροῦσε. Οἱ γραμμὲς τοῦ κοριτοῦ τῆς ὅλες εἶχανε γίνῃ βαρεῖες ἀπὸ τὴν πολλὴν ὑποταγή.

Ἐφ' οὗ ἡ Χρυσούλα τρέμαζε. Οἱ ὄμοι τῆς οἱ λιγνοὶ ἀνατριχίασαν, τὸ χέρι τῆς ἔπεσε λιγωμένο ἀπάνω στὸ βιβλίο καὶ τὰ μάτια τῆς ἀκόμα πῶς πολὺ μεγαλώσανε καὶ σσιπάσανε. Ἀποπίσω τῆς ἔκουσε ξαφνικὰ τὸν Ὁρέστη νὰ πετιέται ἀποκεῖ πού διαβαζε καὶ νὰ περπατεῖ ἄνω καὶ κάτω στὴν κάμερα, νευρικός. Σὰ νάθελε κάτι νὰ πει καὶ δὲ μποροῦσε πιά νὰ τὸ βαστάξῃ καὶ σηκώθηκε καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα.

— Θέ μου ! Τί θὰ πει ! Τί θὰ πει !

Τὰ γράμματα ἀρχίζουν νὰ χορεύουν ἀπάνω στὶς σελίδες κ' ἤθελε νὰ σηκωθεῖ τὸ κεφάλι καὶ νὰ δεῖ, μὰ δὲν τολμοῦσε. Στάθηκε ἀνέρα ἡ θέλησή της στὸ περίφοβο σμάζωμα τῆς ἀναμονῆς.

— Μίλησε λοιπόν ! Μίλησε ! πῶς τίποτα !

Δὲν μπόρεσε πιά καὶ φώναξε ὁ Ὁρέστης καὶ στάθηκε μὲ σφιγμένα τὰ χέρια ψηλὰ κ' ἔτρεμε.

Δὲν ἤξερε κανένας ποιὸν νὰ λυπηθεῖ ἀπὸ τοὺς δυὸ πῶς πολὺ.

— Μίλησε !

του, νὰ τὸ τοποθετήσῃ λογικὰ στὴ χωριάτικη περισχίῃ του, νὰ κοιτάξῃ τοὺς χωριάτες του καὶ τὴ ζωὴ τοὺς καὶ τὴν ψυχὴ τοὺς ὅπως εἶναι, ἂν εἶχε τὴ δύναμιν νὰ μᾶς τοὺς παρουσιάσῃ φυσικοὺς ἀνθρώπους, τὸ θέμα του δὲν εἶταν ἀδύνατον νὰ ζωντανέψῃ σὲ δράμα ἀληθινόν. Θὰ τολμοῦσα νὰ τοῦ πῶ νὰ τὸ δοκιμάσῃ, ἂν δὲν ἤξερα πῶς αὐτὸς ὁ τρόπος θεωρεῖται: σὰν κατώτερη τέχνη ἀπ' τὴ συμβολικὴ αἰσθητικὴ.

Τὰ λυρικά ποιήματα, ποὺ συμπληρώνουν τὴν τρίτη αὐτὴ σφραγίδα του, εἶναι κατώτερα ἀπὸ κάθε λόγον. Θάχε κερδέσει ὁ ποιητής, ἂν τύπωνε μόνον τὰ πάντες δίστιχα τοῦ «Δαχτυλιδίου τῆς Μάνας».

Ἡ «Μαρία Πενταγυώτισσα», τὸ νέο δράμα τοῦ Νιρβάν, σὰ σοβαρότερη προσπάθεια τῆς νεορωμαντικῆς σχολῆς ποὺ πρωτανέδει ὁ ποιητής, εἶναι καὶ σοβαρότερη ποιητικὴ ἀποτυχία. Μιλώντας γὰρ τὸ «Χελιδόνι» του, εἶπα πῶς ἡ τέχνη τοῦ Νιρβάν ἔχει τὴν ἀδυναμίαν νὰ νοιώθῃ τὴ ζωὴ μὲ γενικὰς ἰδέας μόνον καὶ ἔτσι τῆς ξεφεύγει ὁ ἀνθρώπος. Τὸ ὑστέρημα αὐτὸ φανερόνεται πλεονεκτήματα στὴν «Πενταγυώτισσα». Κέντρο τῆς ἰδέας ποὺ γυρίζει εἶναι ἡ δύναμις τῆς ὁμορφίης καὶ τὸ τραγικὸ μέρος ποὺ παίζει τούτῃ στὴ ζωὴ σκορπώντας πίκρα καὶ φαρμάκι καὶ θανατικόν. Ἔστω. Μὰ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θὰ ζωντανέβαν τὴν ἰδέαν αὐτὴ μπροστὰ μας, στὸ δράμα εἶναι ἀψυχροὶ καὶ ὠχροί, ἡχολόγια μόνον ἀστέρευτης αἰσθηματικῆς διάχυσης τοῦ συγγραφέα. Ἀφίνω ἀξέταστο τὸ ζήτημα ἂν ἡ δημιουργικὴ ἀδυναμία του τὸν φέρνῃ σ' αὐτὸ τὸ τεχνικὸ ἀποτέλεσμα ἢ ἡ ρωμαντικὴ αἰσθητικὴ του τὸν παρασέρνῃ σὲ νὰ περιφρονεῖ τὴν πρώτη ἀπαίτησιν γὰρ ἓνα δράμα: τὴ ζωντανὴ παράστασιν προσώπων καὶ περιστάσεων. Κοιτάζω μόνον τὸ ἀποτέλεσμα, πῶς ἡ «Μαρία Πενταγυώτισσα» δὲ δίνει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ πιθανοῦ, τοῦ ζωντανοῦ, τὰ ληθινόν. Δὲν καταπαθεῖ καὶ δὲ συγκινεῖ. Ὅλα τόσο κρύα καὶ τεχνητὰ καὶ ζητημένα. Κ' εἶναι σὰν τὸ θέλει ἐπιτηδὲς ὁ ποιητής τῆς, σὰ νὰ πασχίξῃ νὰ γυμνάσῃ τὸ δράμα του ἀπὸ κάθε ἀλήθεια, ρίχνοντάς του τὸ μαγνᾶδι τοῦ μυθικοῦ καὶ τὴν ἀχνα τοῦ μυστηρίου. Ψυχικὴ κίνησις τῶν προσώπων του καταντάει μόνον ἡ αἰσθηματικὴ ἀσάφεια, δραματικὴ κίνησις μόνον οἱ ρωμαντικὲς σκηνογραφίαι καὶ εἰδυλλιακὰς εἰκόνες, πολὺ λίγο πρωτότυπες καὶ αὐτὲς καὶ πολὺ λιγότερες ποιητικῆς ἀ-

ξίας. Κρίμα πῶς ἡ πρόθεσίς του νὰ ἁρμονίσει περσότερον τὴ γλώσσα του στὸ δράμα αὐτὸ—κι ἔταν τὸ θέλει ὁ Νιρβάν—εἶναι στὴ γλώσσα δυνατὸς τεχνικῆς—κρίμα πῶς ἡ προσπάθειά του νὰ δώσει ντόπιο χρῶμα στὸ διάλογον ναδάγησαν θλιβερὰ τὴν ἀδιόρθωτη, τὸ ξαναλέω, αἰσθηματολογικὴ διάθεσίς του. Δὲν ξέρω σὲ ποῖο τεχνικὸ ἀποτέλεσμα θάφτανε μὲ τὴ ρωμαντικὴν αἰσθητικὴν ἂν ἐπλεξε τὸ θέμα του σὲ παραμύθι. Ἔτσι ὅμως ὅπως μᾶς τὸ δίνει σὲ δραματικὴν μορφήν, καθάλλο εἶναι παρὰ δράμα. Κ' οἱ ἀπανωτὲς ἀποτυχίαι ἔχῃ: μόνον τοῦ ἴδιου ποιητῆ, μὰ καὶ ἄλλων ὁπαδῶν τῆς ἰδίας αἰσθητικῆς, μὲ δύναμιν τὴν ἰδέαν πῶς μὲ παρόμιον τρόπο ἀντίληψης ζωῆς καὶ τέχνης εἶναι ἀπὸ θάνατον νὰ βγῇ στὸ φῶς δραματικὸν ἔργο ἀξιο λόγου.

Ἡ «Νίτσα» τοῦ κ. Ζ. Φυτῆλιν εἶναι ἀπ' τὰ δράματα ποὺ γράφονται γὰρ νὰ συζητήσῃν ἢ νὰ λύσῃν στὴ σκηνὴν ἓνα κοινωνικὸν θέμα. Τὸ συγγραφέα τῆς «Νίτσας» φαίνεται νὰ τὸν ἀνησυχεῖ τὸ ζήτημα τῆς γυναικός, ἢ θέσῃ τῆς στὴ σημερινὴ κοινωνίαν καὶ ἡ προσπάθειά της νὰ χειραφετηθῇ. Ποιὰ στάση παίρνει ὁ συγγραφέας στὸ ζήτημα, μὲ στέκει ἀδύνατον νὰ τὸ νοήσω. Δὲ θὰ μ' ἐμελε γι' αὐτὸ ὀλίγε, ἂν μπορούσε νὰ μοῦ δώσει μιὰ εἰκόνα ἀπ' τὴ γυναικίαν ἀγῶνα. Μὰ στὴν ἀντίληψιν τοῦ κ. Ζ. Φυτῆλιν φαίνεται νάναι τόσο συγχυσμένο τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς ὅσο μεγάλη καὶ ἡ δημιουργικὴ του ἀδυναμία. Γὰρ ποιητικὴ ἢ τεχνικὴ ἀξία τοῦ ἔργου εἶναι κάθε λόγος ἀσκοπός. Ὅχι μόνον τὴ συγκίνησιν, μὰ οὔτε ἡπὸ ἐνδιαφέρον δὲ γεννάει. Τὸ μόνον ποὺ ἡθελε νὰ ξέρω: Εἶναι τὸ δράμα διακωμώδησις τῆς χειραφεσίας τῆς γυναικός, ἢ ἡ ἰδέα ποὺ ἔχει ὁ συγγραφέας γὰρ τὸ ζήτημα καὶ τὸ ἰδανικόν τῆς χειραφετημένης εἶναι ἡ Νίτσα, καθὼς μᾶς τὴν παρουσιάζει στὴν τελευταία πράξιν μέσα «στὸ καλλιτεχνικόντα σαλόνι τοῦ ἀπαρτεμένου τῆς στὰ Παρίσις;» Ἄν τὸ πρῶτον, λίγο τὸ κακόν. Ὑπάρχουν συγγραφεῖς πολὺ ἀνώτεροι ἀπ' τὸν κ. Φυτῆλιν, ποὺ σὲ κάθε προοδευτικὴ κίνησιν τῆς ζωῆς βλέπουν τὰ παραστρατήματα τῶν ἄρρωστων καὶ συγχυσμένων μυαλῶν μόνον. Πολὺ θλιβερότερη θάταν ἡ δεύτερη ὑπόθεσις. Γιατί, σὲ τέτια περίστασις, ὅσο καὶ ἂν ποιητικὴ ἱκανότης τοῦ συγγραφέα τῆς «Νίτσας» δὲ φτάνει νὰ ἐμπνευστῇ ἀπὸ τὴν πραγματικότητά, ὥστος οὕτως καὶ ἡ θεωρητικὴ ὁψὲς τοῦ ζητήματος ἂν τὸν ἔχει μόνον συγκινήσει, θάπαντοῦσε κανένας νὰ φροντίξῃ νὰ τὴ γνωρίσῃ καλῶτερα καὶ νὰ μὴν τὴ γελοιοποιήσῃ ἀθελά του.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ", ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα ἀρ. 8.—Γιὰ τὰς ἑπαρχίας δρ.

Γιὰ τὸ ἑξωτερικὸν ἑρ. χρ. 10.

Γιὰ τὰς ἑπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρεῖς (2 δρ. τὴν τριμήνην) συνδρομὰς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ὃ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴν του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλον λεπτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πούλιονται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμὴ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδόρου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κιάσκι Γιαννοπούλου (Χαντεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν ἑφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἐπανάστασις ποὺ ὑποχωρεῖ—Ὁ μπαμπούλας—Πλατιά καὶ στενὴ—Ὁ Γιάννης καὶ τὸ θεριὸ—Μιά γνώμη γιὰ τὸ Πανεπιστήμιον.

ΤΟ ὁσοῦτο χαρακτηρισμὸς τῆς ψευτοεπανάστασης, τὸν ἔδωκε ὁ Σταματίου στὴν «Ἀκρόπολιν» τῆς Τρίτης μὲ τὸ ἄρθρον τοῦ «Μωρὲ μούτρα». Ναί, ἔπα-νάστασις ποὺ ὑποχωρεῖ—τέτια εἶναι ἡ ἐπανάστασις μας' καὶ ἀπὸ μιὰ τέτια ἐπανάστασις ποὺ κάνει μισὸ βῆμα μπροστὰ καὶ δέκα πίσω, ποὺ ἀντὶ νὰ συντριψῇ τὰ ἐμπόδια, τοὺς κάνει τεμενὰ καὶ ἀλλάζει δρόμον, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ καρτερεῖ καμιά γενναία πράξιν, καμιά σοβαρὴ καὶ μελετημένη ἀπόφασις, κανένα μέτρο γενικὸ καὶ σωτήριον.

Μπαλῶματα μοναχὰ καὶ βιαστικά πράγματα καὶ ἀμελετησιὰ καὶ ἐπιπολαιότης. Καὶ θαρρεῖ κανεὶς πῶς διὰ τὴν ἑπανάστασιν ἀποφασίζει κατὶ ποῦ συ-φύρνῃ σὲ μιὰ ἐπαρχίαν καὶ δὲ συφύρνῃ σ' ἄλλαν, κάθεται καὶ λογαριάζει σὰν ὁ κοινότερος κοματά-χης τὰ κουκιά, ἀπὸ ποῦ εἶναι τὰ περισσότερα, ποῖα ἐπαρχία συφύρνῃ νὰ ἱκανοποιηθῇ—καὶ δὲν τραβάει μπροστὰ τὸ δρόμον τῆς καὶ δὲ σφαλνδεῖ τὰ μάτια τῆς καὶ δὲ βουλώνει ταῦτά της καὶ δὲ βαστάει μο-

—Τί νὰ πῶ; Τί νὰ πῶ;

Ἡ φωνὴ τῆς γλυκερῆς καὶ μαλακῆς, σὰ φωνὴ ραγισμίνης κερπῆρας.

—Ἄ! δὲν ἔχεις τίποτα νὰ πῆς! Τίποτα! Ἄ! Καὶ ξέσπασε σ' ἓνα γέλιο τρομαχτικόν καὶ σίμωσε τῆς Χρυσούλας, ἀπλώνοντας τὸ χεῖρ του.

—Τί βιβλίον εἶναι αὐτό; Ποιὸς σοῦ τὸ δώκε;

—Ὁ Γοργίας.

—Ἄ! ὁ Γοργίας! Πῶς δὲν ἦρθε σήμερον νὰ σὲ δει τὸ ξεμωραμένο γεροντάκι;.. Σ' ἀγαπᾷ, δὲν τὸ ξέρεις;

Καὶ γέλασε τὸ ἴδιο σπαρκατικόντα γέλιο.

—Σ' ἀγαπᾷ! Γιὰ σένα βᾶφι τὰ κεφάλια του, κρύβει τὰ χρόνια του, γίνεται ποιητὴς μπροστὰ σου, γιὰ σένα ἀραδιάζει ὥρατα, φανφαρόνια λόγια, δὲν τὸ ξέρεις; Κάνεις πῶς δὲν τὸ ξέρεις! Χαχαχά!

—Ὁρίστη!

Ὅλη ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας σωρειάστηκε μπροστὰ του καὶ ἔσμιξε τὰ χεῖρα σὰ σὲ προσευχὴ καὶ εἶπε:—Ὁρίστη!

Ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά. Ἐνα χεῖρ ἀπρόσδεχτο ἢ κακὸ νὰ τὴν κουνήσει, χιόνιζονε μαθημένα χάρω ὅλα τῆς τὰ λουλούδια.

—Σώπα! Ὁ ἀρχιεὶς τώρα καὶ τὰ κλάματα!

Ἄ, δὲν εἶναι ζωὴ αὐτὴ! Εἶναι μαρτύριο!

(—Τὸ ξέρω, ἔχω ἄδικο, μὰ δὲν μπορῶ, θέλω νὰ φωνάξω, θέλω νὰ σὲ κάμω νὰ φωνάξῃς, θέλω νὰ ἐξορκίσω τὴ σιωπὴν ποὺ πνίγει με! ὦ! νάξερεις, νάξερεις τὰ ὅσα ὑποφέρω, δὲ θὰ τρώμαζες ἔτσι καὶ δὲ θάνοιγες ἔτσι τὰ μάτια σου φοβισμένα νὰ μὲ κυτᾶς. Ὅχι! Δὲν εἶμαι κακὸς ἐγὼ! Δὲν εἶμαι κακὸς! Πονῶ! νά, τί ἔχω! Τίποτ' ἄλλο! Πονῶ!..)

—Ἄ! Ὅχι! Δὲν εἶναι ζωὴ αὐτὴ!

Ἡ Χρυσούλα τινάχτηκε ἀπάνω. Κάτι ἤθελε νὰ πῇ, μὰ κρατήθηκε. Καὶ σωρειάστηκε πάλι στὴν πολυθρόνα. Τὸ βιβλίον ξέφυγε ἀπὸ τὰ χεῖρα τῆς καὶ ἔπεσε χάμω. Μάζεψε ὅλη τὴ δύναμιν τοῦ κορμιοῦ τῆς στὰ χεῖλιά της καὶ μουρμούρισε:

—Τί φταίω ἐγὼ, Ὁρίστη; Τί φταίω..

(Ἡ φωνούλα τῆς παράπονον λαβωμένου πουλιοῦ ποὺ κλαίγεται σὸ φεγγάρι).

—Ἄ! τί φταίω! (ὦ! ἐπιτέλους, θὰ φωνάξω, θὰ τρυπήσω αὐτὴ τὴ μολυβένια στέγη τῆς σιωπῆς ποὺ μὲ κατασκεπάζει καὶ θὰ δῶ λίγο γαλάζιον οὐρανὸν καὶ θ' ἀναπνεύσω καὶ θ' ἀλαφρώσω!) Τί φταίω! Μέρα νύχτα σέρνεσαι γύρω μου καὶ εἶσαι σὰ φάντασμα καὶ δὲν ἀκούγονται τὰ βήματά σου καὶ δὲ μιλεῖ τὸ στόμα σου, μὰ τὰ μάτια σου κλαίει

καὶ φωνάζουνε καὶ δὲ μ' ἀφίνουν ἡσυχο. Γινηκὲς χλωμὴ, ἔλιωτες, τὰ μπράτσα σου ἀδυνατίζουν, ἀσκήμιες, δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑποφέρω ἔτσι! Ἐχω ἀνάγκη ἀπὸ χαρὰ, ἀπὸ ζωὴ, ἀπὸ γέλια γύρω μου, ἐννοεῖς; Θέλω νὰ γελάς, θέλω νάξῃς εὐθυμῇ, θέλω νὰ μοῦ κάνεις τὴ ζωὴ εὐθυμῇ! Μὰ δὲ βλέπεις λοιπὸν πόσο ὑποφέρω; Δὲ βλέπεις πόσο πονῶ; Πεθαίνω!

Τῆς εἶχε πιάσει τὸ χεῖρ καὶ τὸ σφιγγε καὶ τὸ τυραννοῦσε. Ὅλο του τὸ σῶμα τῶδερνε μιὰ θανάσιμην φουρτούνα. Τὰ μάτια τῆς Χρυσούλας σκύψανε ἀπάνω του γεμάτα ἀγάπην, ὑπακοὴν καὶ τρόμον. Ἐνας οἶχτος γιὰ τὸν Ὁρίστη, γιὰ τὸν ἐξυτὸ τῆς, γιὰ ὅλο τὸν κόσμον δακρυοπερίλουτε τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὴ φωνὴ τῆς καὶ εἶπε:

—Ὑποφέρεις, ἀγάπη μου; Ὑποφέρεις! Τί ἔχεις;

—Πεθαίνω! Δὲ βλέπεις; Μὰ δὲ μὲ βλέπεις πῶς κατάντησα; Μνῆμα τέλειες τὸ σπῆτι μας μὲ τὸ βουδὸ παρὰπὸν σου!

—Ἀγάπη μου, τί φταίω; τί φταίω; Θίς νὰ γελῶ, μὰ δὲν μπορῶ! Βλέπεις δὲν μπορῶ!

Προσπάθησε νὰ γελάσῃ καὶ ξέσπασε σ' ἓνα κλάμα ἀβάσταχτο!

ναχά ύψωμένη τῇ γροθιά της νὰν τῇ γίξει κεῖ ποῦ πρέπει καὶ κεῖ ποῦ συφύρνει νὰ πέσει.

Μὰ ἡ δικὴ μας ἡ Ἐπαναστάσις εἴτανε βιαστική καὶ ἀμελέτητη, δίχως ὀρισμένο πρόγραμμα καὶ δίχως γενικώτερο σκοπὸν. Ἐπαναστάτισσε μοναχὰ μιὰ τάξιν καὶ οἱ ἄλλες τάξεις, ἡ ἀπὸ φόβου ἡ ἀπὸ τὸ Ρωμαϊκὸν «ὅς δούμε τί θὰ κάμουνε καὶ αὐτοί;» ἀνοίξανε πύχην τὸ στόμα τους, ὅχι γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἢ γιὰ νὰ ζητήσουν καὶ αὐτὲς τὸ δικίον τους, μὰ γιὰ νὰ φωνάξουνε Ζήτω!

*

Ο ΜΠΑΜΠΟΥΛΑΣ αὐτὸς ποῦ λέγεται «Στρ. Σύνδεσμος» δὲν μπορεῖ νὰνα κορακοζώητος. Μιὰ μέρα θὰ λείψει. Μὰ δὲ μᾶς λέτε, σὰ λείψει αὐτὸς ὁ μπαμπουλᾶς, τί ὁρὸμο θὰ τραβήξει ἡ Βουλὴ;

Θὰ κολατσεῖτε καὶ μονάχ' ἐν τὸ φανταστέτε πὼς ἡ Βουλὴ μας μπῆκε ἢ θὰ μπῇ σιγὰ σιγὰ στὸν ἴσιον ὁρὸμο καὶ εἰ θὰν τῆς χρειάζεται μπαμπουλᾶς πιά. Ἡ συζήτηση γιὰ τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν θὰ σὰς ἀπέλπισε πὼς μπορεῖ νὰ γίνῃ τῆς ὅλας μερὲς μας καὶ στὸν τόπο μας. Ὁ κάθε βουλευτὸς κοίταξε πὼς νὰ φυλάξῃ τὴν κόκα του. Κι ἔσ' ἐπὶ τέλος ἀναγκαστήκανε νὰ ψηφίσουν τὴν «εὐρεία ἐκλογικὴν περιφέρειαν», ὅς ἔφεται γι' αὐτὸ ὁ «Στρ. Σύνδεσμος». Αὐτοὶ οἱ ἔρροι δὲ φταῖνε καθόλου.

*

ΩΣΤΟΣΟ γιὰ μᾶς, πλατιά, στενὴ καὶ στενόμακρη, τὸ ἔξο κάνει. Κανένα κέρδος ἀπὸ τὸ στένεμα ἢ ἀπὸ τὸ ἄπλωμα. Στὴ στενὴ ἐκλογικὴν περιφέρειαν μποροῦσαν καὶ πετυχαίναν καὶ μικροὶ κοματάρχες. Στὴν εὐρεία θὰ πετυχαίνουν μόνο οἱ μεγάλοι. Αὐτὸ εἶναι ὅλο τὸ κέρδος. Μὰ λέτε νάναι καὶ τόσο σημαντικὸ;

Σὰ δὲν μπορεῖτε νὰ μᾶς τὸ ἀποδείξετε πὼς οἱ μεγάλοι κοματάρχες εἶναι (γιὰ τὴν πολιτικὴν μιλοῦμε καὶ ὅχι γιὰ τὰ τοῖμα) ἡθικώτεροι ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ σὰ δὲ φροντίζετε νὰ δώσετε καμιά τέτια πολιτικὴν μόρφωση στὸ λαόν, ὥστε νὰ ξεχωρίζῃ καὶ νὰ ἐκλέγῃ τοὺς καλύτερους, μιὰ τρύπα πάλι στὸ νεὸν κάνατε μὲ τὴν εὐρείαν σας, ποῦ θάναγκαστεῖτε νὰ τὴν ξαναστενέψετε αὔριο μεθ' αὐτοῦ πάλι.

Ράβε ξύλωνε δουλιὰ νὰ μὴ σὺ λείπει. Δὲν ἀξίζει νὰ κεντηθοῦν αὐτὰ τὰ λόγια πάνου στὴ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως;

*

ΝΑ μὴν τὰ ξερομασάμε. Ἐνα λείπει ἀπὸ τὴν κηρυγμένη μας (τὴν Ἐπαναστάσιν δὲ). Ἡ παληκαριά. Ἄς εἶναι. Ἐνας Τυπάλδος μοναχά... Μὰ αὐτὸς εἴτανε προδότης καὶ πῆγε, τζάνουμ, νὰ κάψῃ τὰ καράβια μας.

Λοιπὸν ποῦ λέτε οὕτε ὑποψία παληκαριάς. Κι ἀποδείχτηκε θεοφάνεια τὴν Τρίτην τὸ βράδι μέσα στὴ Βουλὴ. Κεῖνοι ποῦ πολέμησανε λυσσασμένα τὸ νομοσχέδιον τῆς εὐρείας, τὰ χρειαστήκανε μὲν ψιθυρίστικα πὼς ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ μπήκανε μέσα στὴ Βουλὴ. Καὶ τὸ Καν-

πετανάτο, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μερίδι, μόνο ἓνα σοῦ! ἔβγαλε, καὶ αὐτὸ σιγὰ σιγὰ, καὶ πῆγε καλὰ τω.

Κι ὅμως σὲ κάποια Βουλὴ κάποτε (ὅχι στὴ δική μας, γιὰ τὸ νομὸν τοῦ Θεοῦ!) εἶπαν οἱ βουλευτὰδες στὸ στρατὸ «ἐλάτε βγάλτε μας μὲ τὴν μπαγιονέταν ἀπὸ ὧς μέσα» καὶ ὁ στρατὸς τοὺς τὴν ἔκαμε τὴν χάριν ποῦ τοῦ ζητήσανε.

Μὰ δὴ φοβέται ὁ Γιάννης τὸ θεριὸ καὶ τὸ θεριὸ τὸ Γιάννη.

*

ΣΤΗΝ «Πατρίδα» τοῦ περασμένου Σαββάτου δημοσίευσεν ὁ κ. Λυμπερόπουλος ἓνα φωτεινὸ καὶ στοχαστικὸν ἄρθρον μὲ τὸν τίτλον «Τὰ πανεπιστημιακὰ νομοσχέδια τῆς Κυβερνήσεως», ποῦ δὲν ξέρομεν ἂν ἔδειξαι νὰν τὸ μελετήσῃ ὁ κ. (ἀναμνηστικὸς καὶ λόγος) τοῦ Ἰ. Πουργῆ τῆς Παιδείας. Ὁ κ. Λυμπερόπουλος ποῦναι ὁφειλόμενος τῆς Παθολογίας, ὅχι γιὰ τοῦτο, καὶ διδάσκει, μὲ πικρὸν πάντα ἀκροατήριον, καὶ ἐπὶ Πανεπιστήμιον καὶ ἐπὶ Πολυτεχνικὴν, προτείνει νὰ ἐκλέγονται καθηγητὲς ἐπὶ Πανεπιστήμιον, ὅχι ὅσοι ἔχουν ἐκδόσει μόνο ἐπιστημονικὰ συγγράμματα, μὰ καὶ ὅσοι διδάσκουν ὡς ὁφειλόμενος ἐπὶ Πανεπιστήμιον καὶ ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ ξέρουνε νὰ διδάξουν. Γιατί, καθὼς πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ ὁ κ. Λυμπερόπουλος, μπορεῖ νάναι κανεὶς καλὸς συγγραφεὺς μὰ ὅχι καὶ καλὸς δάσκαλος, καὶ τότε οἱ μαθητὲς τοῦ δὲν ἔχουνε νὰ ὠφεληθοῦν καὶ πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ.

Τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Λυμπερόπουλου εἶναι πὼς θὰν ἀδιδάξῃ καμιά θέτη ἐπὶ Πανεπιστήμιον νὰ γίνῃται ὁριστικὸς διαγωνισμὸς καὶ νὰ τὴν παίρνῃ ὁ καλύτερος.

ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ

Τὴ βρεφικὴ σου σὺν πρωτάκουσα φωνή,
Γλυκὴ καὶ ἀγνωρίστη ἁρμονία,
Σὺν κατὶ ἀνεχτίμῳ, ξεχωριστῷ,
Σὺν κάποιαν ὑπερδόσῳ μελωδία.

Μοῦ φάνηκε σὺν τὸ ἐκλεπτὸ καὶ ἀτέλειωτο,
Καί, ποῦ αἰώνια θὰ ζῇ καὶ δὲ σβύεται,
Χιλιόπαλμο, γλυκὸ καὶ ὀνειρεντὸ μαζί,
Γιὰτὶ μὲ τὴν ψυχὴν πρωταγορεύεται.

Καὶ σὺν πρωτάκουσα τοῦ πόνου τὴ φωνή,
Τοῦ πόνου σου, ποῦ σ' ἔσβυσε—ὠμίμενα!—
Σὰ σὲ θώρηκα—σὲ ἀκριβέ;—νὰ σπαρταρᾷς,
Μὲ τὰ μάτια σου ἀνέφραστα, σβημένα.

Σὰ νύμοιαζε τοῦ μαύρου πόνου σου ἡ φωνή,
Μὲ τὸν Πόνον τὸν Αἰώνιον, τὴ λαχτάρα,

Ποῦ δὲν πεθαίνει, ὅπως πέθανες ἐσύ,
Μὰ βασιλεύει ἀκόμητος, κατὰρα!

Ἀντίκρισα τὸν ἀγκαθένιο Γολγοθᾶ,
Ποῦ αἰώνια θὰ βαστάῃ σταυρωμένη
Τὴν Ἀνθρωπότη, πάντα σκιάβα τοῦ κοημοῦ,
Κουρελλιάρα, ταπεινὴ, ξεμωραμένη.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Φαίνεται πὼς, ἂ θέλουν οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ φετινὸν χειμὼνα θάχουμε θέατρο τῆς προκοπῆς στὴν Ἀθήνα ὅξω ἀπὸ μπακάλικους ὑπολογισμοὺς καὶ ἀπὸ ἀσυνείδητα καλοπιάσματα τοῦ λαϊκοῦ γούστου.

Τὸ «Πανελλήνιον» μὲ διευθυντὴν τὸν κ. Θωμᾶ Οἰκονόμου, σώνει λίγο νὰ ἐποστηριχθῇ ἀπὸ τὸ κοινόν, καὶ θάνα τὸ θέατρο ποῦ θὰ τιμήσῃ τὴν πρωτεύουσαν καὶ θὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ γιὰ τίς καλοκαιριτικὰς ἀηδίες.

*

Ἀρχίνης τὸ περασμένον Σάββατον μὲ τὸ ἔξοχο ἔργον τοῦ Μαξίμ Γκόρκυ «Στὸ Βυθόν». Τὸ πρῶτον βῆμα τοῦ μᾶς ἀπέλειψε γιὰ τὸ κοινόν μας. Τὸ ἔργον εἶναι ἔξοχον κάθε πρόσωπον τοῦ ἔργου καὶ ξεχωριστὸν δράμα κάθε λέξη τοῦ διαμάντι κάθε σκηνὴ καὶ μπαλταδιὰ γερὴ κατὰ τῆς κοινωνικῆς σαπίλας καὶ τῆς ἀδικίας τῆς ζωῆς. Παίχτηκε ὑπέροχα ἀπὸ τὴν καλλιτέχνιδαν κ. Νίτσα Μουστάκα ἴσαμε τὸν πῦρ πρῶτον τοῦτο ἡθοποιὸν, τὸν κ. Ρώτη, ποῦ σ' αὐτὸ τὸ ἔργον πρωτοβγήκε στὴ σκηνή, ὅλοι καλοὶ, ὅλοι στοὺς ῥόλους τοὺς μέσα, γιατί εἴχανε διδαχθῇ ὅλοι ἀπὸ τὸν κ. Οἰκονόμου—τὸ μόνο δὲ σκηνοδότην δάσκαλον ποῦ χονουμε—καὶ εἴχανε διδαχθῇ ἔτσι ποῦ νὰ φαίνεται πὼς ὁ ἴδιος ὁ κ. Οἰκονόμου παρασταίνει στὴ σκηνή.

Στὸ ἔργον αὐτὸ ὁ κ. Κορτογιάννης, ποῦπαζε ἴσαμε τώρα σὲ Γερμανικὸν θέατρο, ζωντανέψῃ ἀληθινὰ τὸν «ἀλκολικὸν ἡθοποιόν»—ἔσαν ἀπὸ τοὺς δυσκολώτερον τύπους ποῦ βρίσκονται στὸ ἔργον τοῦ Γκόρκυ.

*

Καλὸ λοιπὸν τὸ ἔργον, καλὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις, μὰ ὅχι τόσο φέρον καὶ τὸ ἀκροατήριον, γιατί δὲν τὰ κατάρσε νὰν τὸ πολυνώσῃ τὸ ἔργον, νὰ μπεῖ μέσα στὴν οὐσία του, νὰντιερῇ τὴν ψυχὴν του.

— Σώπα, σώπα, Χρυσούλα! Δὲν εἶμαι κακὸς, τὸ ξέρεις... Σώπα!

— Ναί, ναί, τὸ ξέρω.

Κ' ἔπεσε μπροστὰ στὰ πόδια, σὺν ἄψυχον κορμί, καὶ ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ κλαίει—χωρὶς φωνή, χωρὶς θόρυβον, χωρὶς νὰ σαλεύει. Ἔτσι καὶ κάποια δένδρα ποῦ πληγώνουν ξυλοκόποι ἀρχίζουν εὐτὺς τὸ βουβὸν κύλιστον κλάμα.

Ἡ παιδιακὴ χάρις τῆς Ἀνοῆς ἔμπαινε τώρα μαζὶ μὲ τὴν δύσιν, ἀπὸ τὸ παράθυρον. Τὰ μαλλιά τῆς Χρυσούλας γελᾶσαν ὡς ἔπεσαν ἄπάνω τοὺς χαδευτικὰς ἡ δύσιν. Ἐνα βάρος ἔλιωσε καὶ χύθηκε μαζὶ μὲ τὰ δακρῶτα καὶ χάθηκε. Κι ἀλάφρωσε τὸ στήθακι τῆς Χρυσούλας καὶ ὁ λαιμὸς τῆς ξεπλάνταζε καὶ τὰ λόγια ξεχειλούσανε τώρα ἀπὸ τὴν καρδίαν καὶ φτάνανε στὰ χεῖλια καὶ πέφτανε ἡσυχᾶ, ἡσυχᾶ, σὰ μελὶ ποῦ στάζει.

— Σ' ἀγαπῶ. Δὲν ξέρω τίποτ' ἄλλο. Δὲν ἔχω ἐγὼ, δὲν ἔχω θέλησιν, δὲν ἔχω περητάνεια καὶ ντροπὴ! Κλαίω καὶ γελῶ καὶ πεθαίνω χωρὶς νὰ τὸ θέλω, χωρὶς νὰ ξέρω τί κάνω. Κλαίω ὅταν μοῦ λείπεις καὶ εἶσαι μοζὶ τῆς καὶ ἐξαγρυπνῶ καὶ φωνάζω. Κι ὅταν σὲ νοιώσω ἀπὸ μακριὰ νὰ ἔρχεσαι κουρασμένος, θάβω νὰ πῶς ὅλη καὶ ν' ἀπλωθῶ

στὸ κατώφλι μαλακά, γιὰ νὰ πατήσεις καὶ νὰ περάσεις. Βλέπεις, ἐγὼ δὲν εἶμαι τίποτα. Ἐνα παιχιδάκι ντελικάτον καὶ εὐκολόσπαστον εἶμαι μέσα στὰ χεῖριά σου. Ἐγὼ εἶμαι ἓνα πράγμα ποῦ κλαίει, γελᾷ, σπαταλεῖ καὶ δίνεται.

Εἶχε ἀγκαλιάσει τὰ πράγματά του καὶ παραμιλοῦσε. Ἡ κορδέλα ἡ οὐρανία τοῦ κεφαλιοῦ τῆς εἶχε πέσει καὶ τὰ μαλλιά τῆς εἴχανε λυθεῖ. Ἡ ζεστασιά τοῦ κορμιοῦ τῆς ἀγκάλιαζε καὶ ζέσταινε τὸ κορμί τοῦ Ὁρέστη καὶ τὸν ἔκανε νὰ νοιώθῃ μιὰ ἡδονικώτατη σωματικὴ εὐτυχία.

— Σώπα, Χρυσούλα! Μὴ μιλεῖς ἔτσι! Μὴν κλαίς! Σώπα!

Ἐσκυψε καὶ τὴν χάδεψε. Τὸ ἐγὼ τοῦ ὅλο ἀναγέλλιαζε ἀπὸ τὴν εὐχρηστίαν. Πόσο γλυκὰ καὶ ἡδονικὰ σπαρταροῦνε τὰ σφαχτάρια μέσα στὰ χεῖριά τοῦ σφαχτή! Καὶ πόσο γλυκόπιστον εἶναι τὸ αἶμα τὸ ζεστὸ τῶν ἀνθρώπων ποῦ μᾶς ἀγαποῦνε!

— Δὲν ξέρεις ἐσύ, Ὁρέστη, δὲν ξέρεις.

Ὁ Ὁρέστης χαμογελοῦσε ἀποπάνω τῆς καὶ τῆς χάδεψε τὰ μαλλιά. Ὡ! πόσο ἡδονικὸν εἶναι τὸ τρίψιμον τῶν ψυχῶν ποῦ γρημίζονται καὶ σποῦνε, ὅταν καταδεχτοῦμε ν' ἀπλώσουμε τὸ χεῖρ μας καὶ νὰ τίς σπρώξουμε λίγο!

— Δὲν ξέρεις ἐσύ, δὲν ξέρεις. Θυμάσαι ἐκεῖ πέρα στὴν Πατρίδα μας ποῦ τηγαίναμε στὴν ἐξοχὴ ὀλομόναχοι καὶ κυτᾶμε θαμπωμένοι ἀπὸ τὸν ἥλιον τὴν πόλιν καὶ τὴν πολλὴν εὐτυχίαν, τὰ βουνὰ καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ σπαρτὰ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἔτρεχες ἐσύ μπροστὰ μου καὶ ἔπιανες τίς μὲν πεταλούδιτσες γιὰ νὰ τίς καρφώσεις στὴ συλλογὴν σου; Κ' ἐγὼ τίς λυπόμουνα κατὰκαρδὰ. Σοῦ τῆλεγα καὶ σὺ γελούσες—θυμάσαι; θυμάσαι;

— Θυμοῦμαι! Θυμοῦμαι!

(Ὁ ἥλιος ὁ ἑλληνικὸς γέμισε τὰ μάτια, τὰ μαλλιά, τὰ χεῖριά τοῦ Ὁρέστη. Ὡ! τὰ βουνὰ καὶ τὰ σπαρτὰ καὶ ἡ θάλασσα! Καὶ ἡ ἀγάπη ἐκείνη!)

— Θυμοῦμαι! Θυμοῦμαι!

— Ἡ ψυχὴ μου, Ὁρέστη, εἶναι καὶ μένα μιὰ πεταλούδιτσα μὲν, ποῦ τὴν τρυπᾷ πέρα καὶ πέρα—σὺν καρδίαν—ἡ ἀγάπη σου...

Τὰ γόνατα τοῦ Ὁρέστη εἴχανε ζεστὰ ἀπὸ τὸ κορμί τῆς Χρυσούλας. Ἰστέον ἀπὸ τὰ μαρτύρια τοῦ νοῦ του, τὰ λόγια καὶ τὰ χεῖδιά τῆς Χρυσούλας, τοῦ χύνανε μιὰν ἀπολαυστικώτατην, ἀνκατα-χρηστικὴν εὐτυχίαν.

(Ἀκολουθεῖ)